

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Ειδικά Θέματα Δημογραφίας: Χωρικές Διαστάσεις Δημογραφικών Δεδομένων

Ενότητα 4.1: Οι αλλοδαποί στην Ελλάδα . Χωρική ανάλυση των δημογραφικών τους χαρακτηριστικών και της συμβολής τους στις πληθυσμιακές μεταβολές (1991-2001)

Βύρων Κοτζαμάνης, Μ. Αγοραστάκης, Α. Πηλείδης, Δ. Σταθάκης

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Οι αλλοδαποί στην Ελλάδα. Χωρική ανάλυση των δημογραφικών τους χαρακτηριστικών και της συμβολής τους στις πληθυσμιακές μεταβολές (1991-2001). (1)

Η Ελλάδα μεταβάλλεται από χώρα εξόδου σε χώρα εισόδου, και τα δεδομένα της τελευταίας απογραφής το επιβεβαιώνουν (οι αλλοδαποί αποτελούν πλέον το 7% του απογραφέντος πληθυσμού το 2001).

Πλήθος άρθρων, μελετών, ερευνών και εκθέσεων στην ελληνική βιβλιογραφία έχουν πραγματευθεί από πολλαπλές οπτικές γωνίες τα της μετάβασης της χώρας μας από παραδοσιακή χώρα εξαγωγής μεταναστών σε χώρα υποδοχής, ως και τις μορφές και τις ποσοτικές διαστάσεις του νέου μεταναστευτικού ρεύματος (αν και η διερεύνηση των διαστάσεων αυτών σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο συγκαλύπτει συχνότατα κάτω από τους μέσους εθνικούς ή περιφερειακούς όρους σημαντικά διαφοροποιημένες καταστάσεις).

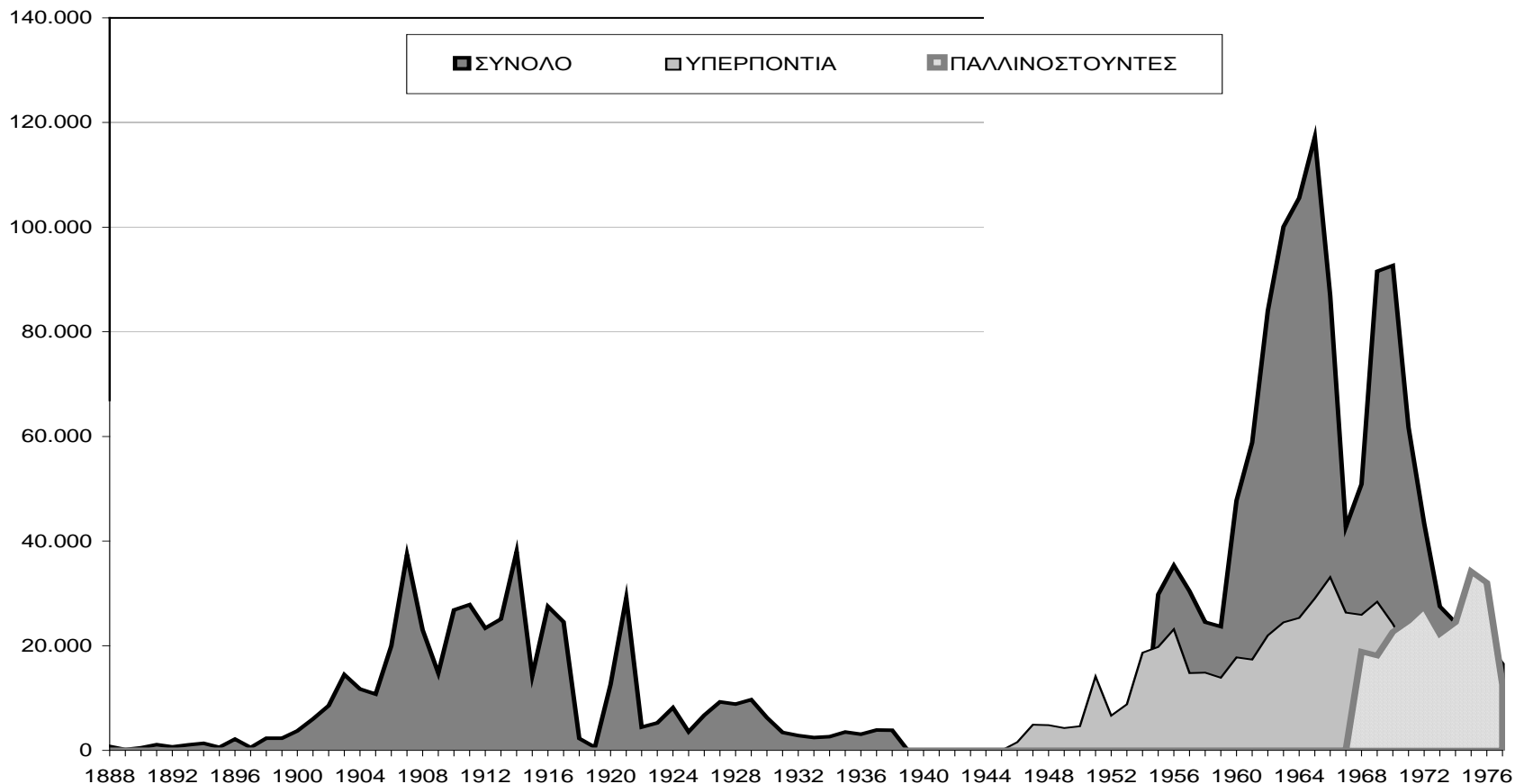
Οι αλλοδαποί στην Ελλάδα. Χωρική ανάλυση των δημογραφικών τους χαρακτηριστικών και της συμβολής τους στις πληθυσμιακές μεταβολές (1991-2001). (2)

Από τις προαναφερθείσες προσεγγίσεις συνήθως απουσιάζουν εκείνες που αναδεικνύουν σε «χαμηλά» διοικητικά επίπεδα τα σαφώς διαφοροποιημένα προφίλ των αλλοδαπών που συντείνουν στην δημιουργία ενός σύνθετου πάζλ που οφείλει να ληφθεί υπόψη στην λήψη μέτρων πολιτικής, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο (ποσό μάλλον όταν ισόποσα «μεγέθη» έχουν -η αποκτούν- διαφορετικό ειδικό βάρος και συχνότατα διαφοροποιούνται «ποιοτικά»).

Στο κείμενο αυτό, με βάση τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (2001) και λαμβάνοντας ως βάση την διοικητική διαίρεση της χώρας μας σε δήμους και κοινότητες θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε μερικώς το προαναφερθέν «πάζλ», διαχωρίζοντας τους αλλοδαπούς, αναλόγως της υπηκοότητάς τους, σε 4 μεγάλες γεωπολιτικές ενότητες (τις ανεπτυγμένες χώρες, τις βαλκανικές, τις πρώην σοσιαλιστικές και τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες).

Τα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς την Ελλάδα, σύντομη ιστορική αναδρομή (1)

Διάγραμμα 1: Ελλάδα, μια εκατονταετία έντονων μεταναστεύσεων (1888-1977)

Πηγή: Β. Kotzamanis (1987)

Τα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς την Ελλάδα, σύντομη ιστορική αναδρομή (2)

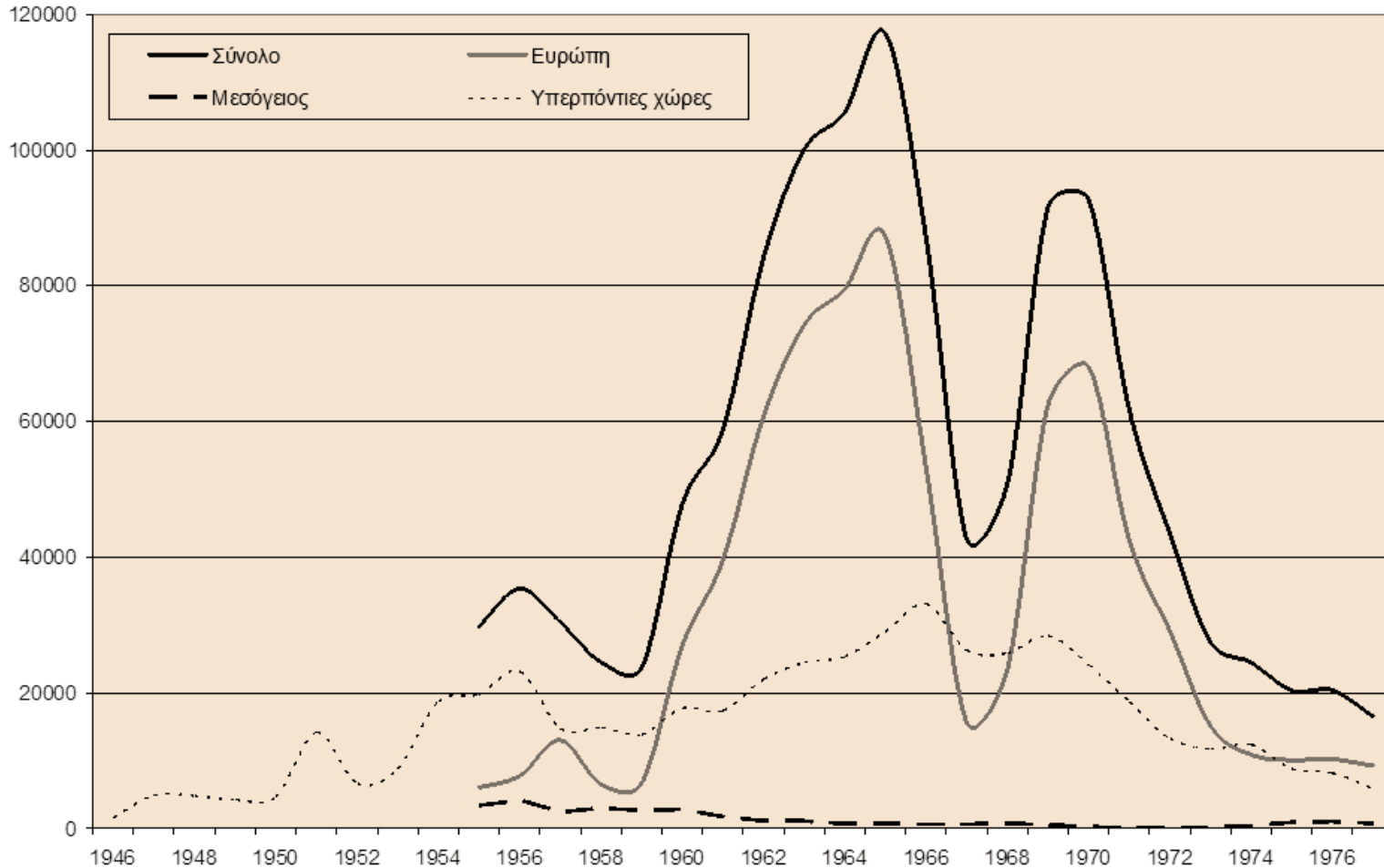

Χάρτης 1:
Μεταναστεύσεις στα τέλη
του ΧΙΧ- αρχές του ΧΧου
αιώνα

Πηγή: Β. Kotzamanis (1987)

Τα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς την Ελλάδα, σύντομη ιστορική αναδρομή (3)

Διάγραμμα 2: Η μεταπολεμική μετανάστευση και οι βασικές συνιστώσες της (μεταναστευτικοί έξοδοι, 1947-1977)

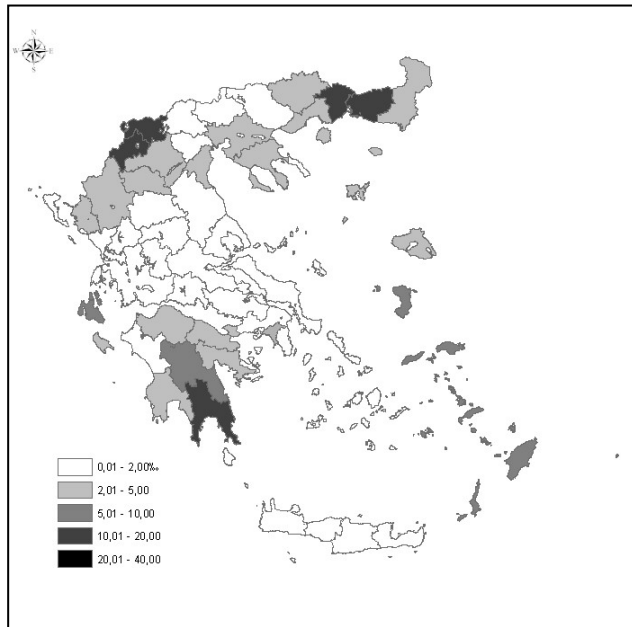

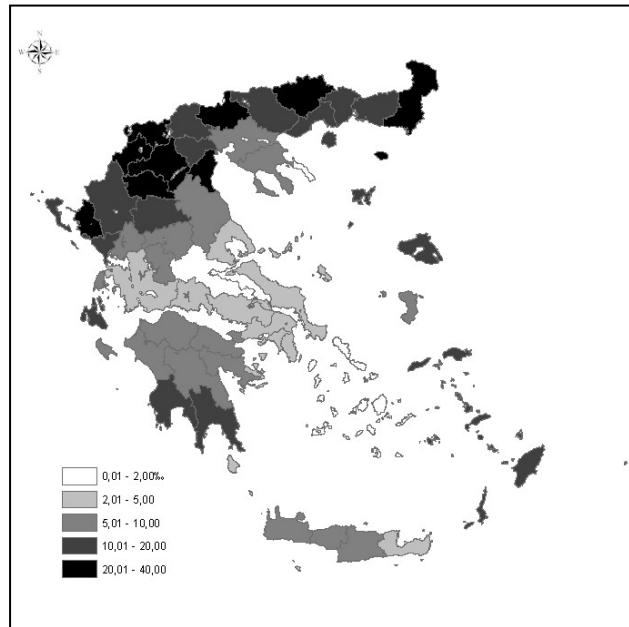
Τα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς την Ελλάδα, σύντομη ιστορική αναδρομή (4)

Χάρτες 2α, 2β, 2γ: Ποσοστά μετανάστευσης (%), (1951-1976)

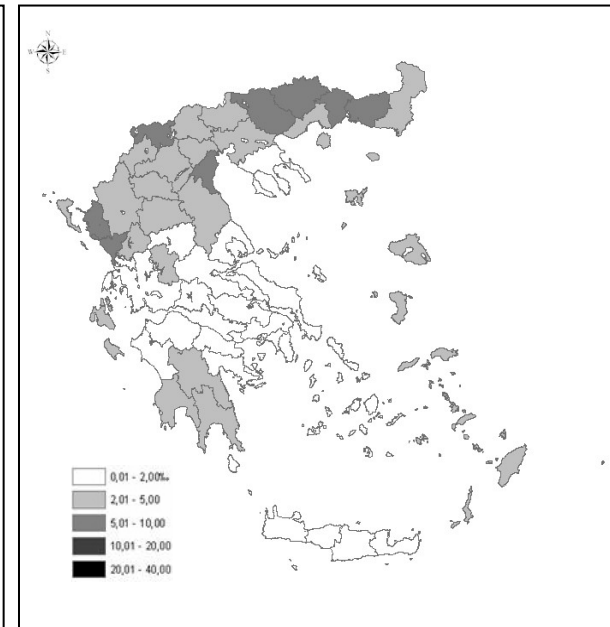
α) 1951-1960

β) 1961-1970

γ) 1971-1976

Πηγή: Β. Kotzamanis (1987)

Τα νέα μεταναστευτικά ρεύματα στην Ελλάδα, μια πρώτη προσέγγιση σε εθνικό επίπεδο (1)

Πίνακας 1: Ελλάδα, συνολικός πληθυσμός, πληθυσμός ατόμων με ελληνική υπηκοότητα και αλλοδαπών (επιλεγμένες χώρες) στις απογραφές 1981, 1991 και 2001)

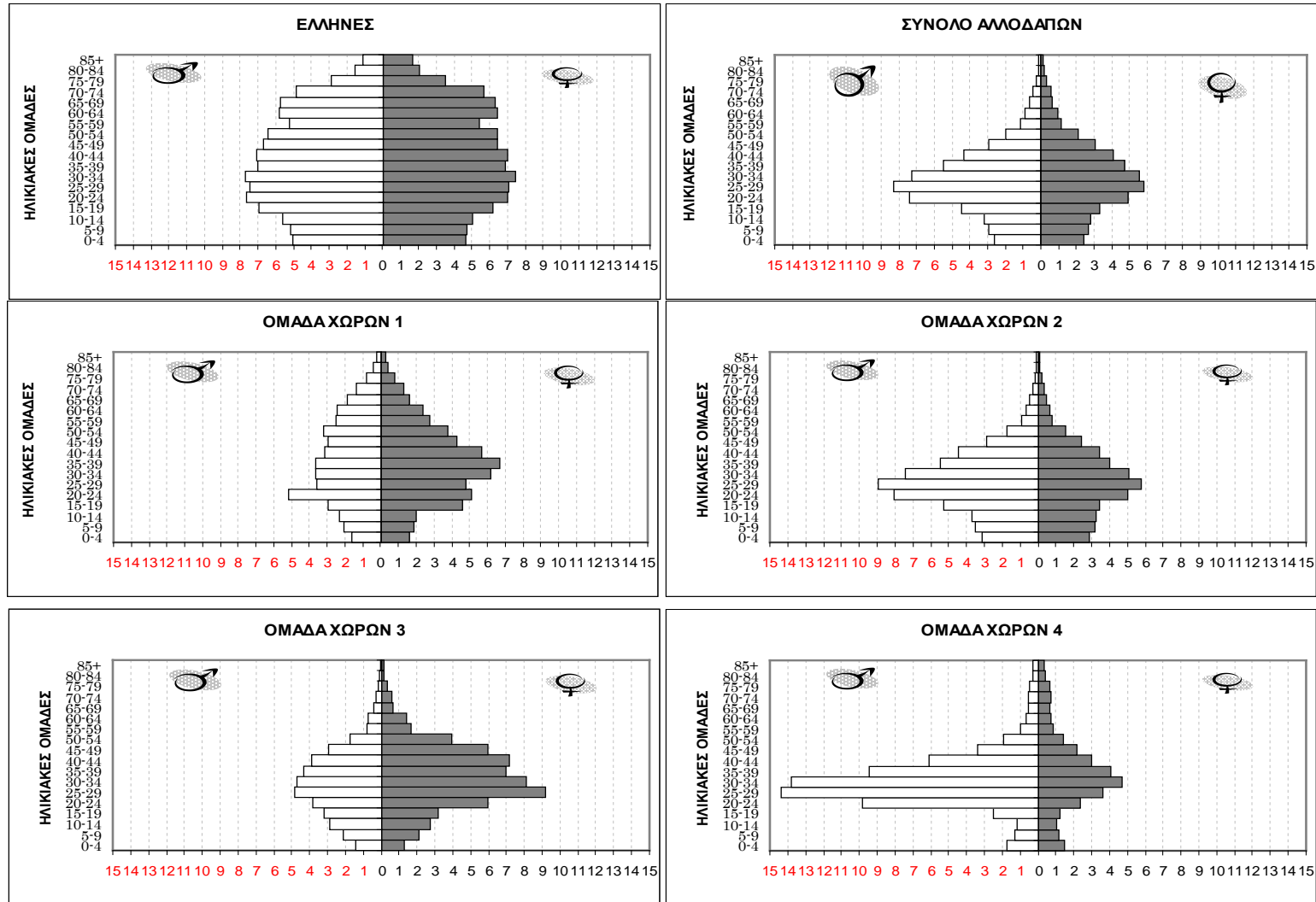
	1981	1981	1991	1991	2001	2001
Υπηκοότητα	Σύνολο	(%)	Σύνολο	(%)	Σύνολο	(%)
Σύνολο	9.739.589	100,00	10.259.900	100,00	10934097	100
Ελληνική	9.558.994	98,15	10.092.624	98,37	10171906	93,03
Άλλη	180.595	1,85	167.276	1,63	761.813	6,97
Ξένα	176.119	1,81	166.031	1,62	761.383	6,96
Αδιευκρίνιστη/Χωρίς υπηκοότητα	4.476	0,05	1.245	0,01	430	0,00
Πλέον ανεπτυγμένες χώρες	115.431	65,54	76.275	45,94	99901	13,12
Σύνολο χωρών μελών της ΕΕ (15)	59.488	51,54	35.304	46,29	46869	46,92
Κύπρος	19.337	16,75	14.651	19,21	17426	17,44
Αυστραλία	7.041	6,10	6.313	8,28	8767	8,78
Αμερικανική (ΗΠΑ)	23.659	20,50	13.927	18,26	18140	18,16
Καναδική	4.136	3,58	4.717	6,18	6049	6,05
Λοιπές Ανεπτυγμένες χώρες	1.77	1,53	1363	1,79	2650	2,65
Βαλκάνια	5.821	3,31	26.226	15,80	500226	65,70
Αλβανική	3.563	61,21	20.556	78,38	438036	87,57
Βουλγαρική	807	13,86	2.413	9,20	35104	7,02
Ρουμανική	606	10,41	1.923	7,33	21994	4,40
Γιουγκοσλαβική (Σερβία και Μαυροβούνιο το 2001)	845	14,52	1.334	5,09	3832	0,77
ΠΓΔΜ	0	0,00	0	0,00	747	0,15
Κροατία	0	0,00	0	0,00	219	0,04
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	0	0,00	0	0,00	294	0,06

Πρόην ανατολικές χώρες εκτός Βαλκανίων	3.63	2,06	25.022	15,07	85715	11,26
Πολωνική	522	14,38	9.624	38,46	12831	14,97
Ουγγρική	237	6,53	291	1,16	538	0,63
Τσεχοσλοβακική (Τσεχία και Σλοβακία στο 2001)	247	6,80	738	2,95	1009	1,18
Ρωσική (Ε.Σ.Σ.Δ. και Ρωσική Ομοσπονδία το	1.515	41,74	12918	51,63	71.337	83,23
Άλλες Ευρωπαϊκές πρόην σοσιαλιστικές χώρες	1.109	30,55	1451	5,80	-	-
Λοιπές χώρες	51.237	29,09	38.508	23,19	75.541	9,92
Ασία	41.954	81,88	27.567	71,59	56680	75,03
Αφρική	6.671	13,02	8.726	22,66	15607	20,66
Αμερική	2.195	4,28	2.022	5,25	3138	4,15
Ωκεανία	417	0,81	193	0,50	116	0,15

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, απογραφές πληθυσμού (1981, 1991 2001) και Στατιστικές Επετηρίδες (ίδια επεξεργασία των δεδομένων)

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των αλλοδαπών και οι διαφοροποιημένες ανά ομάδες χωρών προέλευσης δημογραφικές τους δομές (1)

Γράφημα 1: Πληθυσμιακές πυραμίδες Ελλήνων και αλλοδαπών (σύνολο, ομάδες χωρών) το 2001 (%)

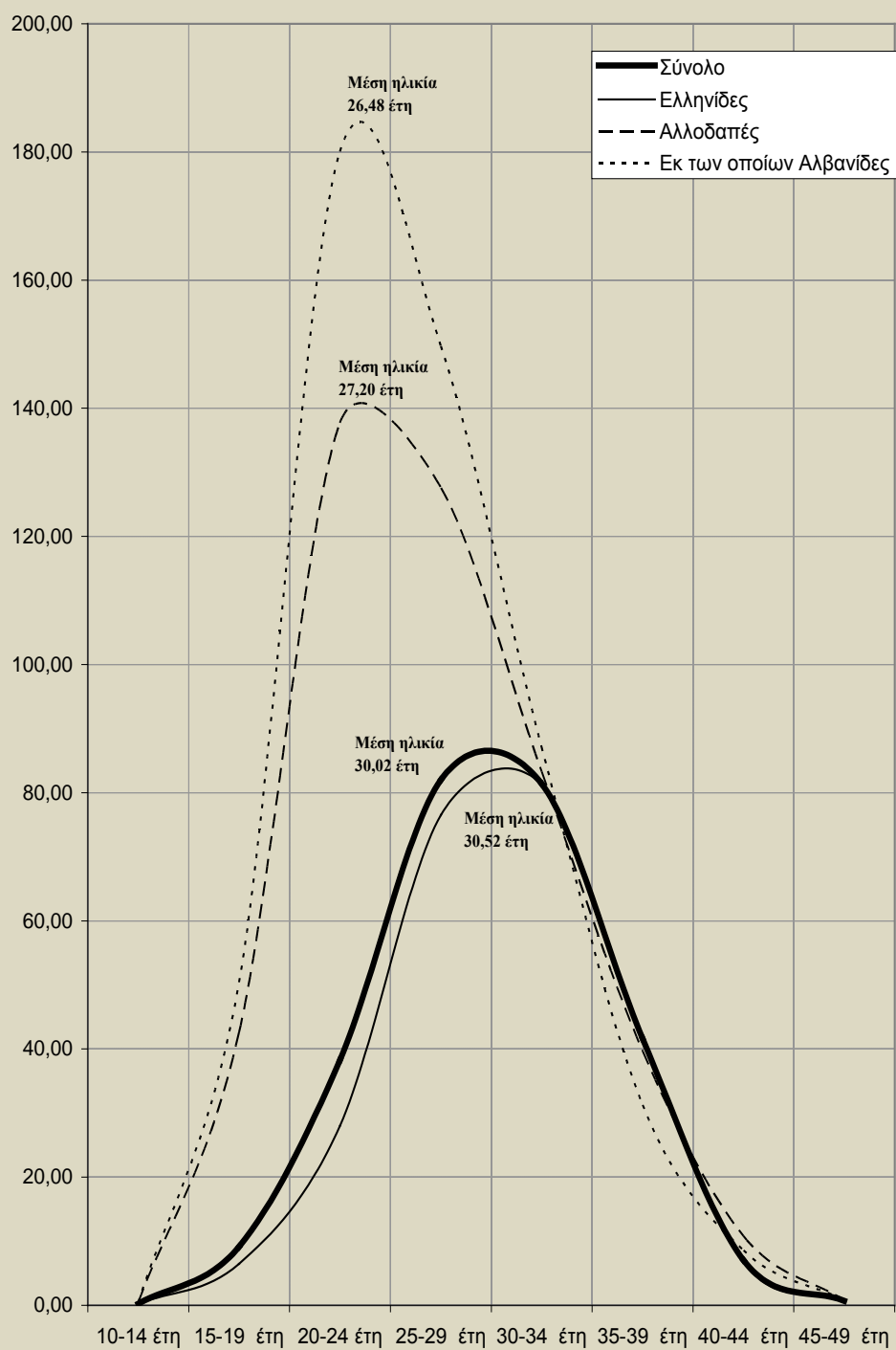

Η συμβολή των αλλοδαπών στην γονιμότητα του πληθυσμού της Ελλάδας (1)

Πίνακας 10: Εκτιμώμενα ποσοστά γονιμότητας (%ο) την διετία 2004-2005

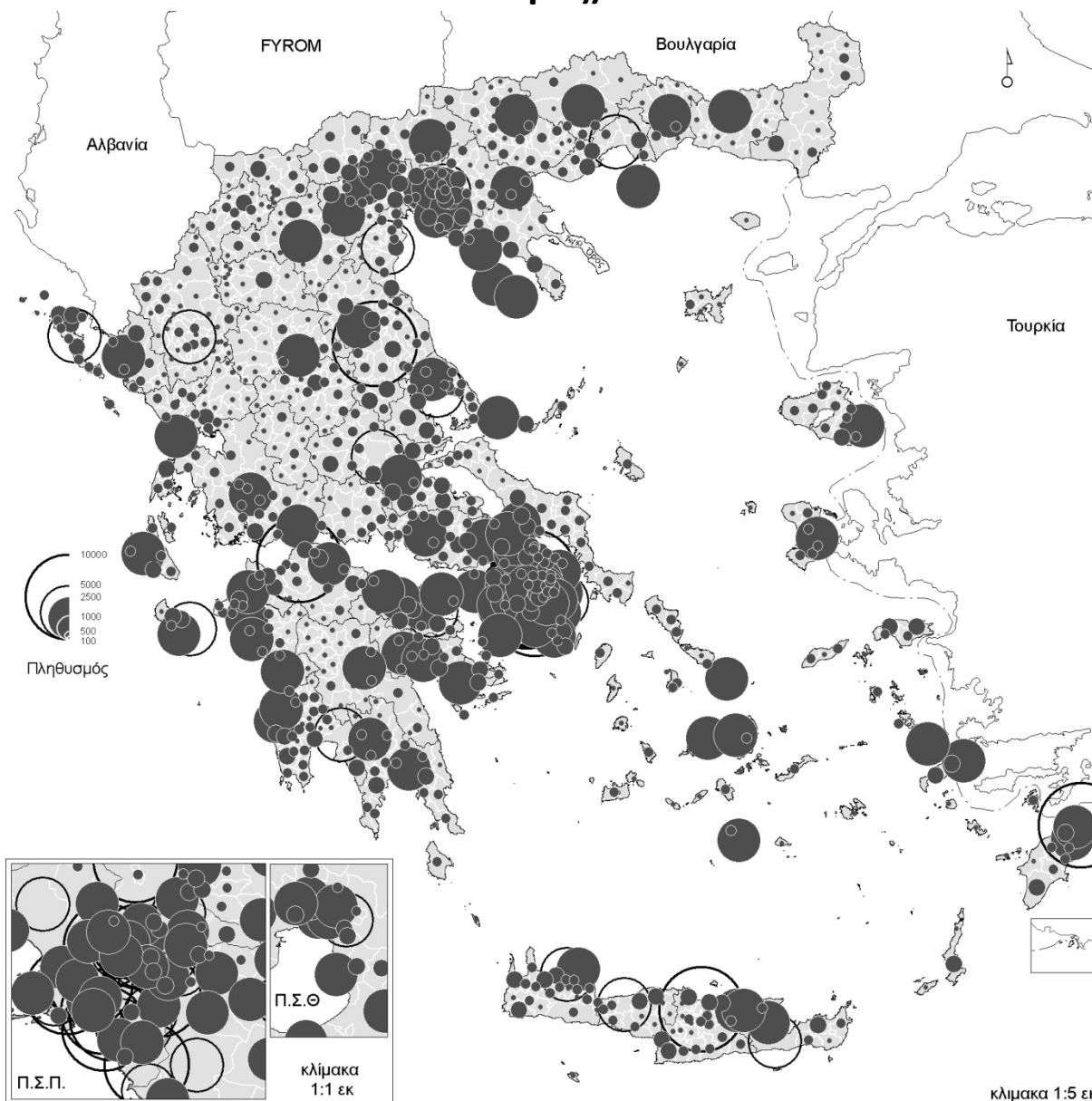
	Σύνολο	Ελληνίδες	Αλλοδαπές	Εκ των οποίων Αλβανίδες	Άλλες
10-14 ετών	0,24	0,22	0,44	0,42	0,49
15-19 ετών	9,13	6,47	42,60	50,39	30,09
20-24 ετών	38,28	28,01	137,71	180,06	82,09
25-29 ετών	82,01	76,52	127,55	149,67	103,52
30-34 ετών	81,40	81,20	83,25	87,12	79,68
35-39 ετών	41,64	41,84	39,65	31,23	46,93
40-44 ετών	7,05	6,73	10,79	8,57	12,50
45-49 ετών	0,70	0,69	0,78	0,83	0,74
Συνθετικός Δείκτης Γονιμότητας (παιδιά/γυναίκα)	1,30	1,21	2,21	2,54	1,78
Μέση ηλικία	30,02	30,52	27,20	26,48	28,49

Διάγραμμα 3:
Εκτιμώμενα
ποσοστά
γονιμότητας (%)

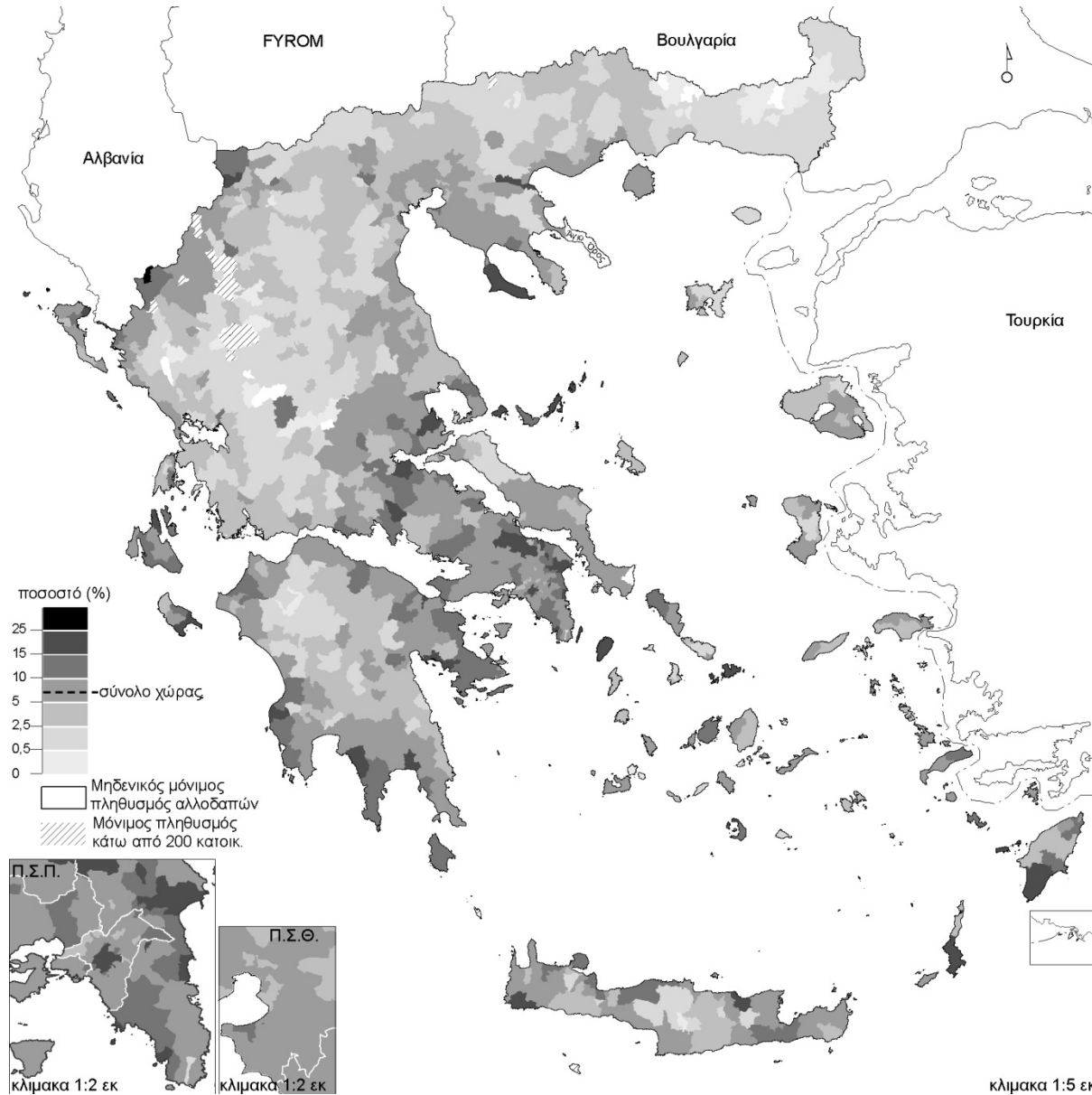

Η ανάλυση σε επίπεδο καποδιστριακού δήμου - Οι χωρικές συγκεντρώσεις τους

Χάρτης 23β: Ο πληθυσμός των αλλοδαπών στους ΚΔ στην απογραφή του 2001 (απόλυτες τιμές)

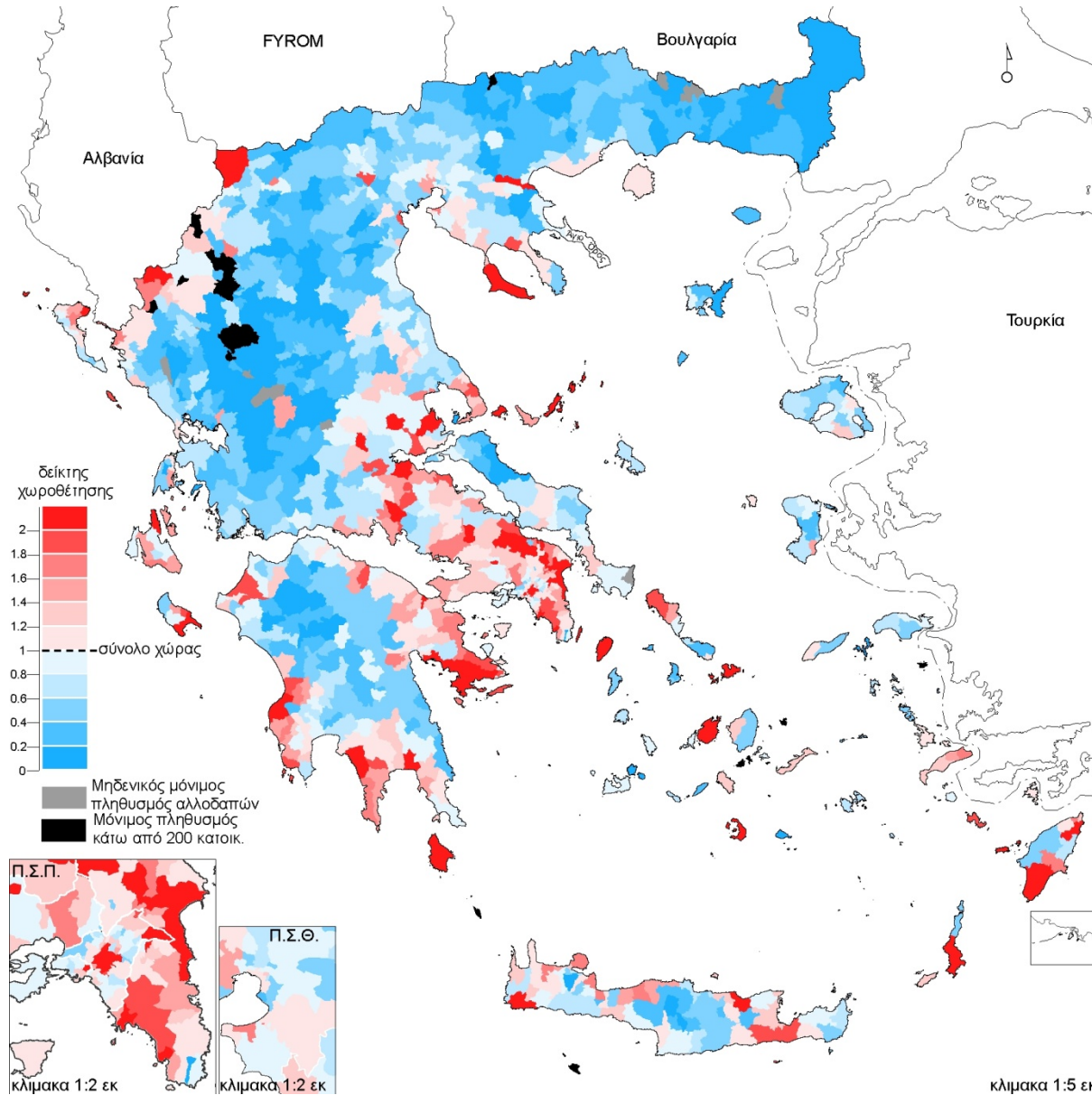

Χάρτης 24: % του μόνιμου πληθυσμού των αλλοδαπών στον συνολικό μόνιμο πληθυσμό των ΚΔ στην απογραφή του 2001

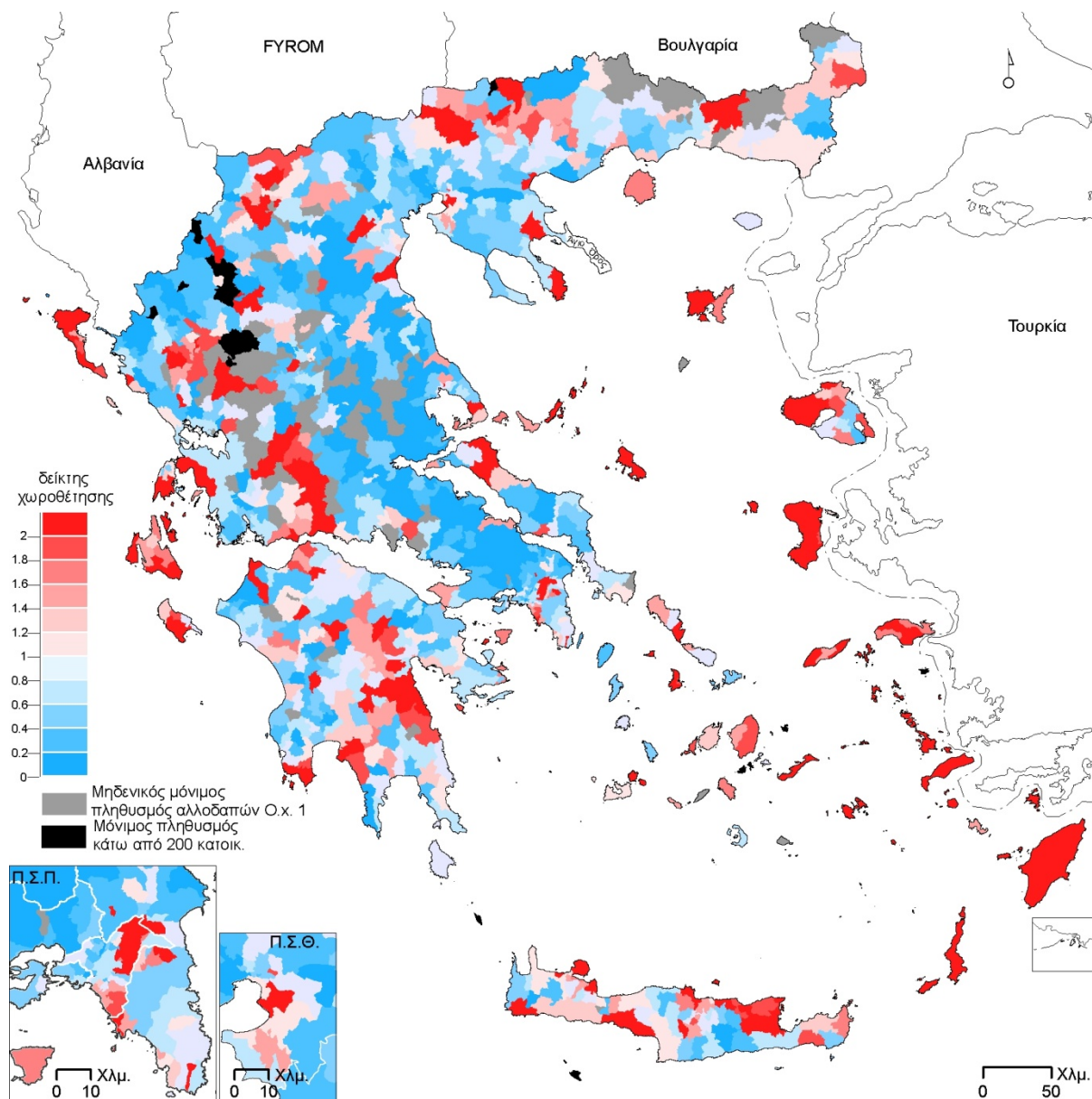

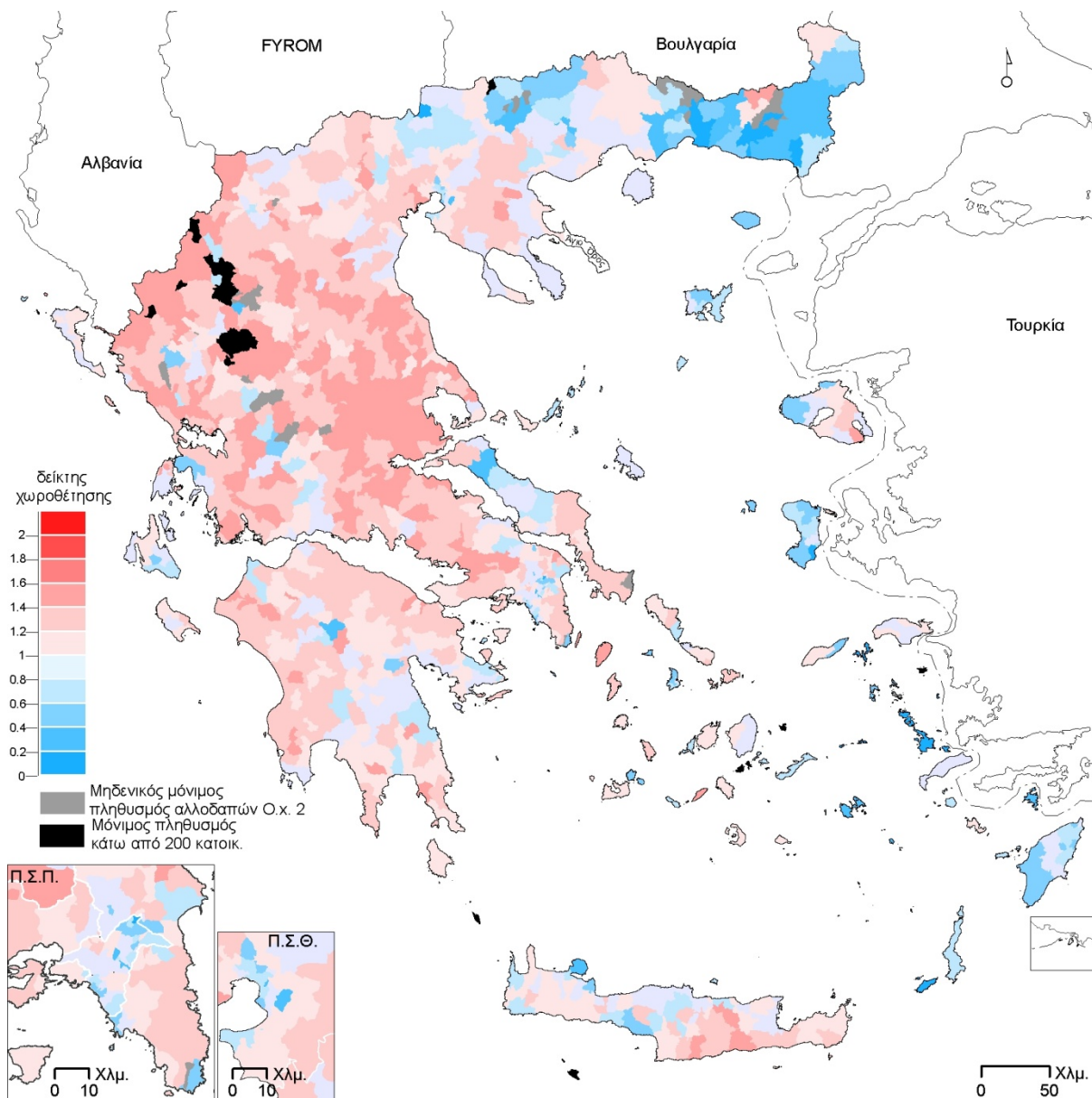
Χάρτης 25: Δείκτης χωροθέτησης αλλοδαπών (σύνολο) ανά ΚΔ στην απογραφή του 2001

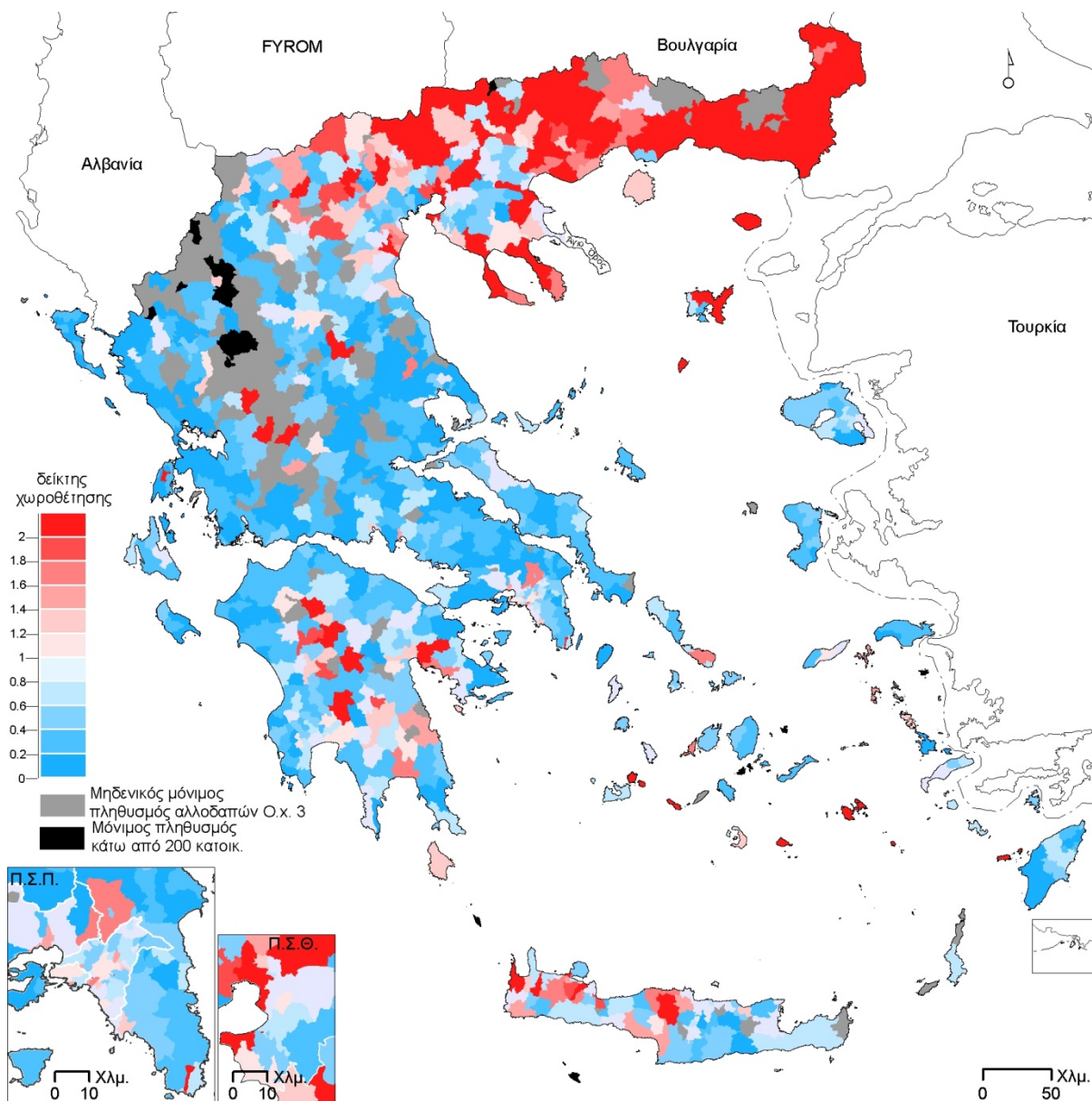
Χάρτης 26α – Αλλοδαποί από τις πλέον ανεπτυγμένες χώρες (Ο.Χ.1)

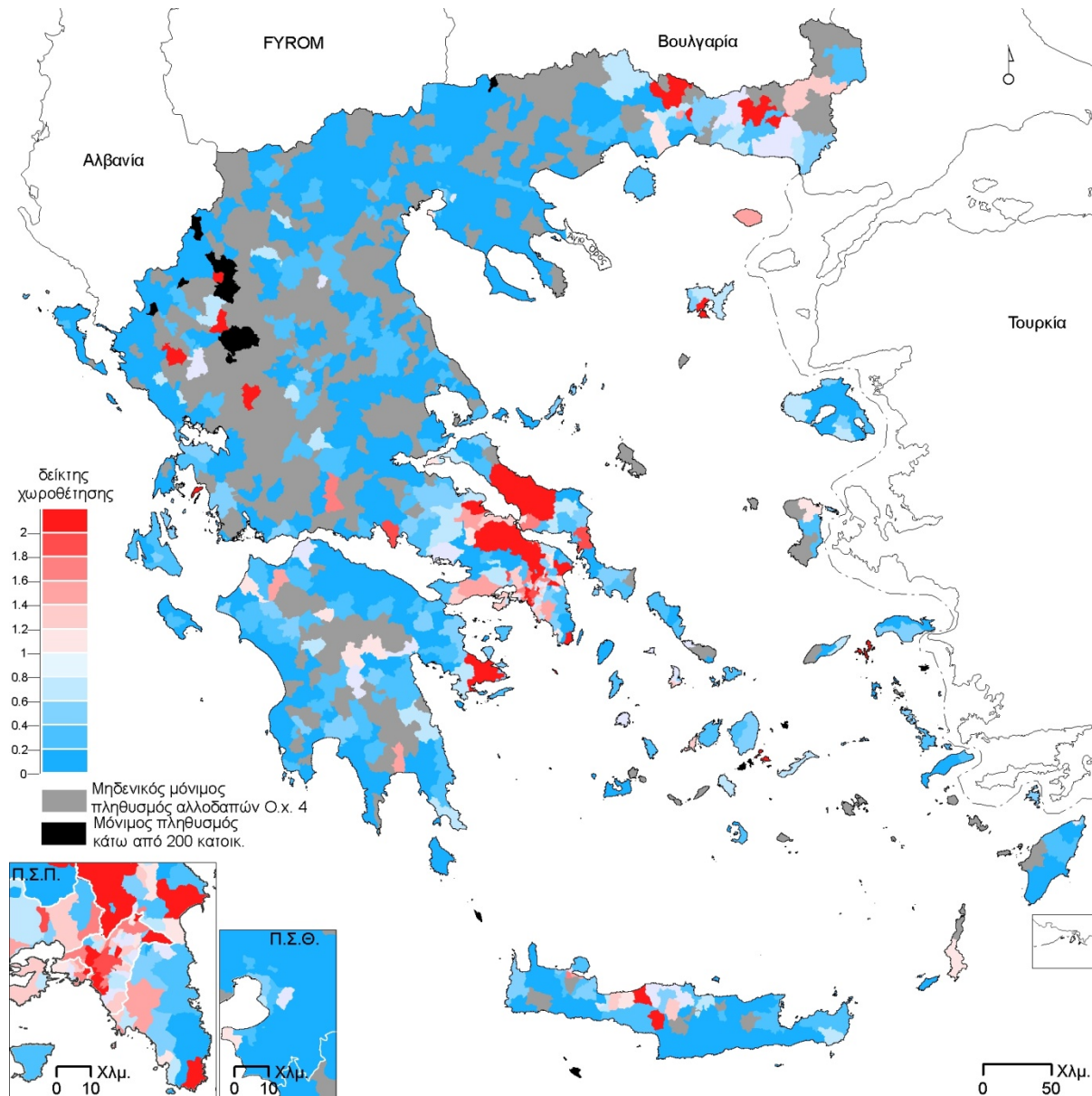
Χάρτης 26β – Αλλοδαποί από τις βαλκανικές χώρες (Ο.Χ.2)

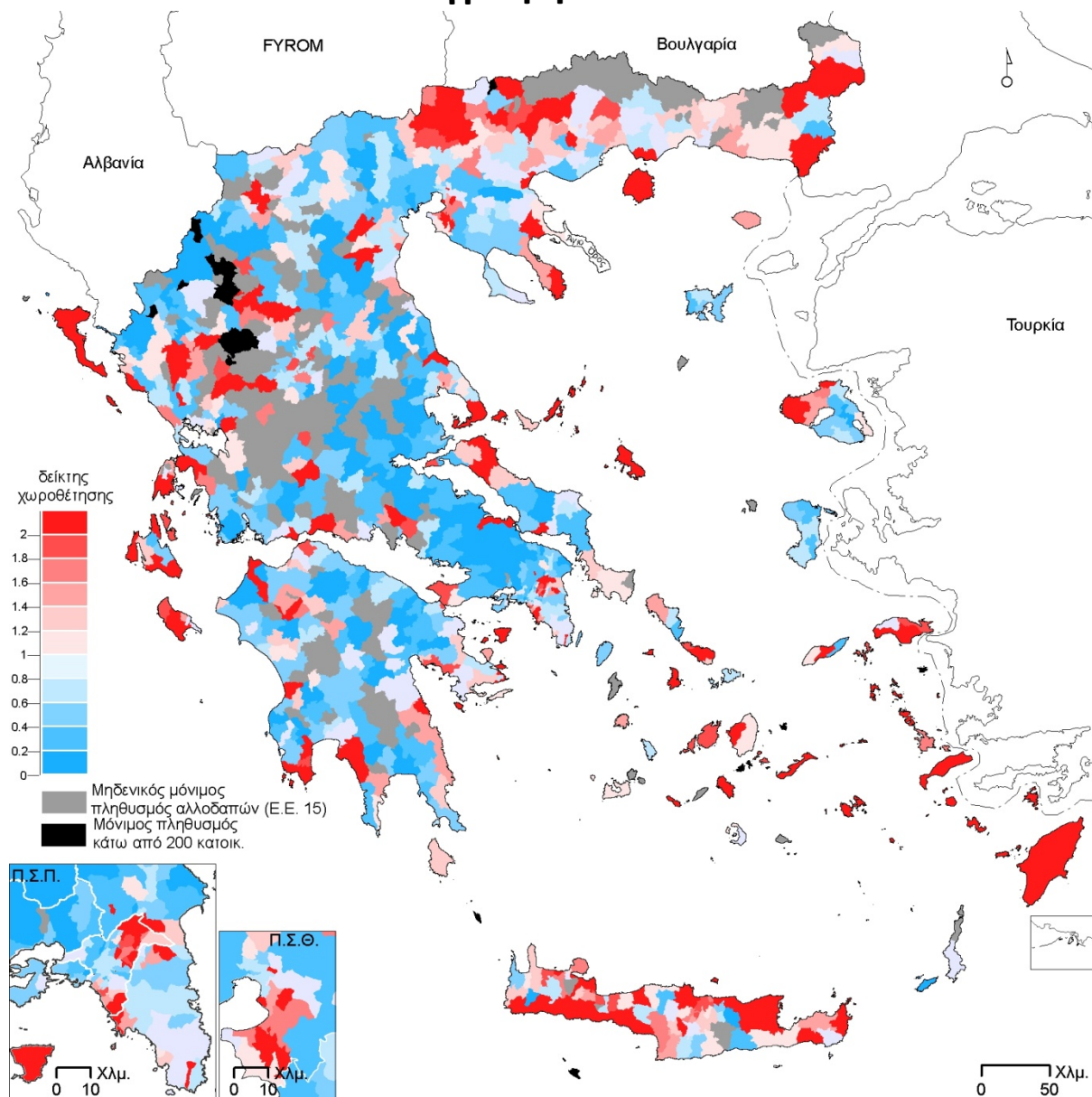
Χάρτης 26γ – Αλλοδαποί από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες (Ο.Χ. 3)

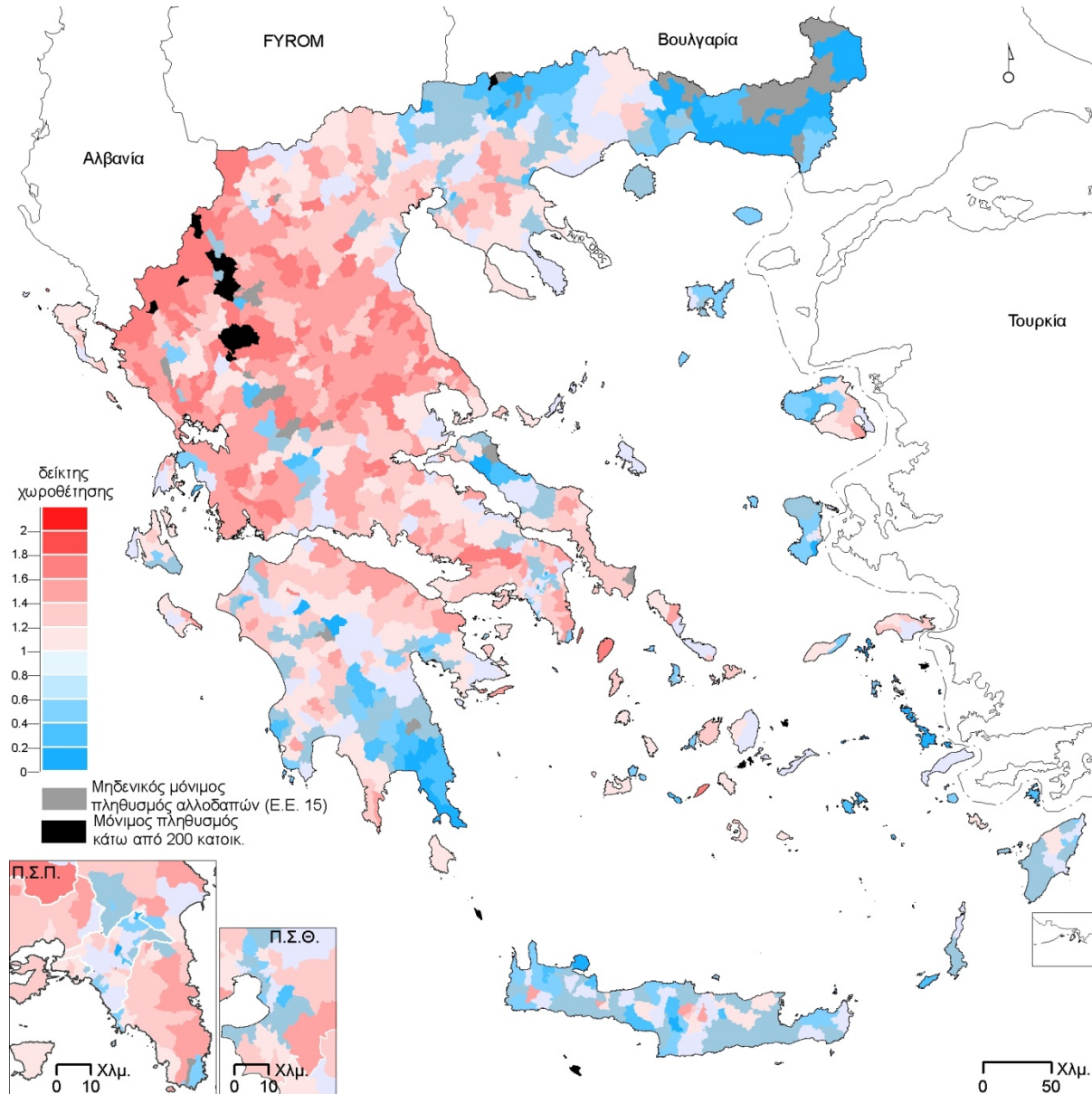
26δ – Αλλοδαποί από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες (Ο.Χ. 4)

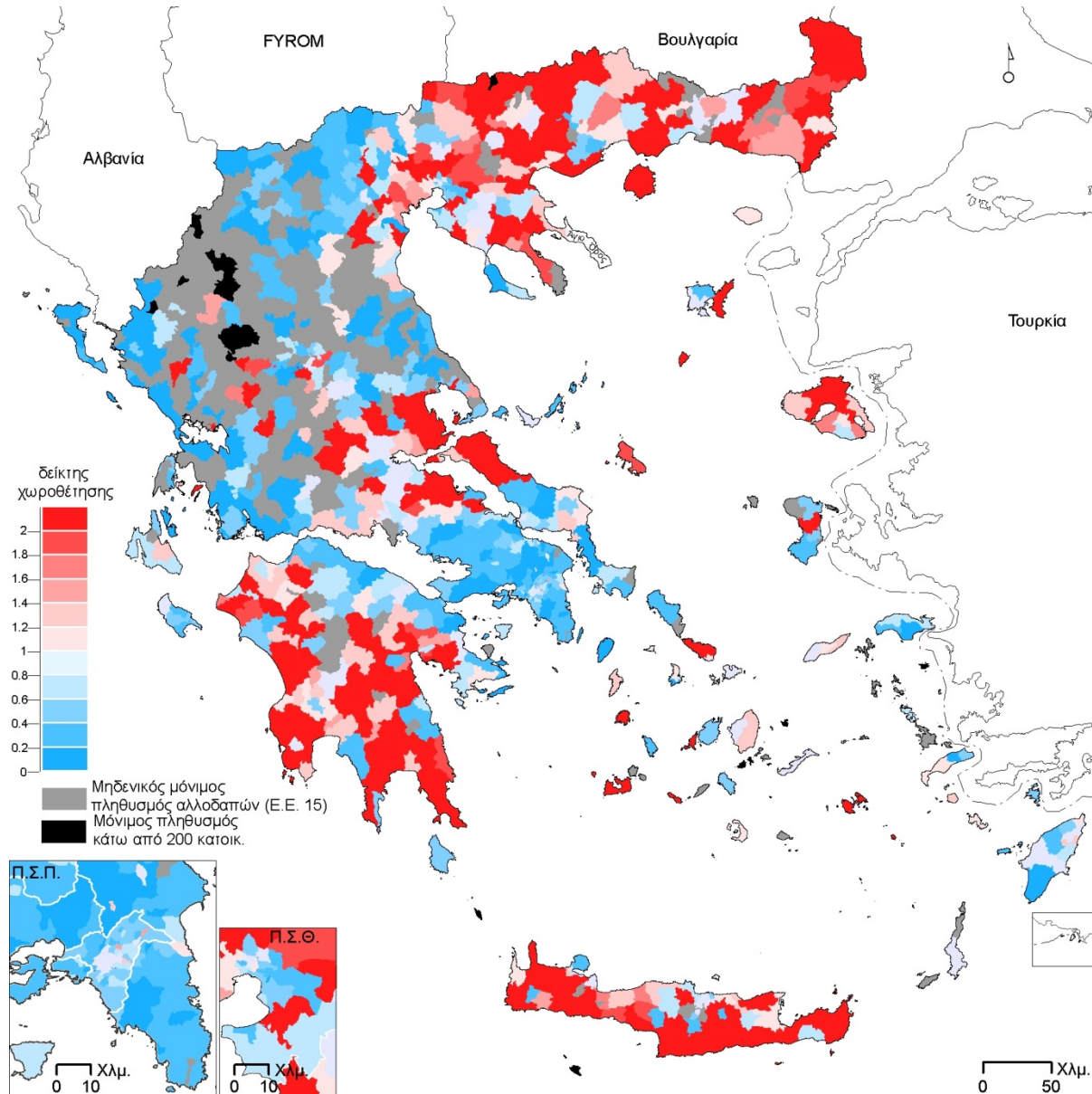
Χάρτης 27: Δείκτης χωροθέτησης των αλλοδαπών από την ΕΕ (15) σε επίπεδο ΚΔ στην απογραφή του 2001

Χάρτης 28: Δείκτης χωροθέτησης των εξ Αλβανίας αλλοδαπών σε επίπεδο ΚΔ στην απογραφή του 2001

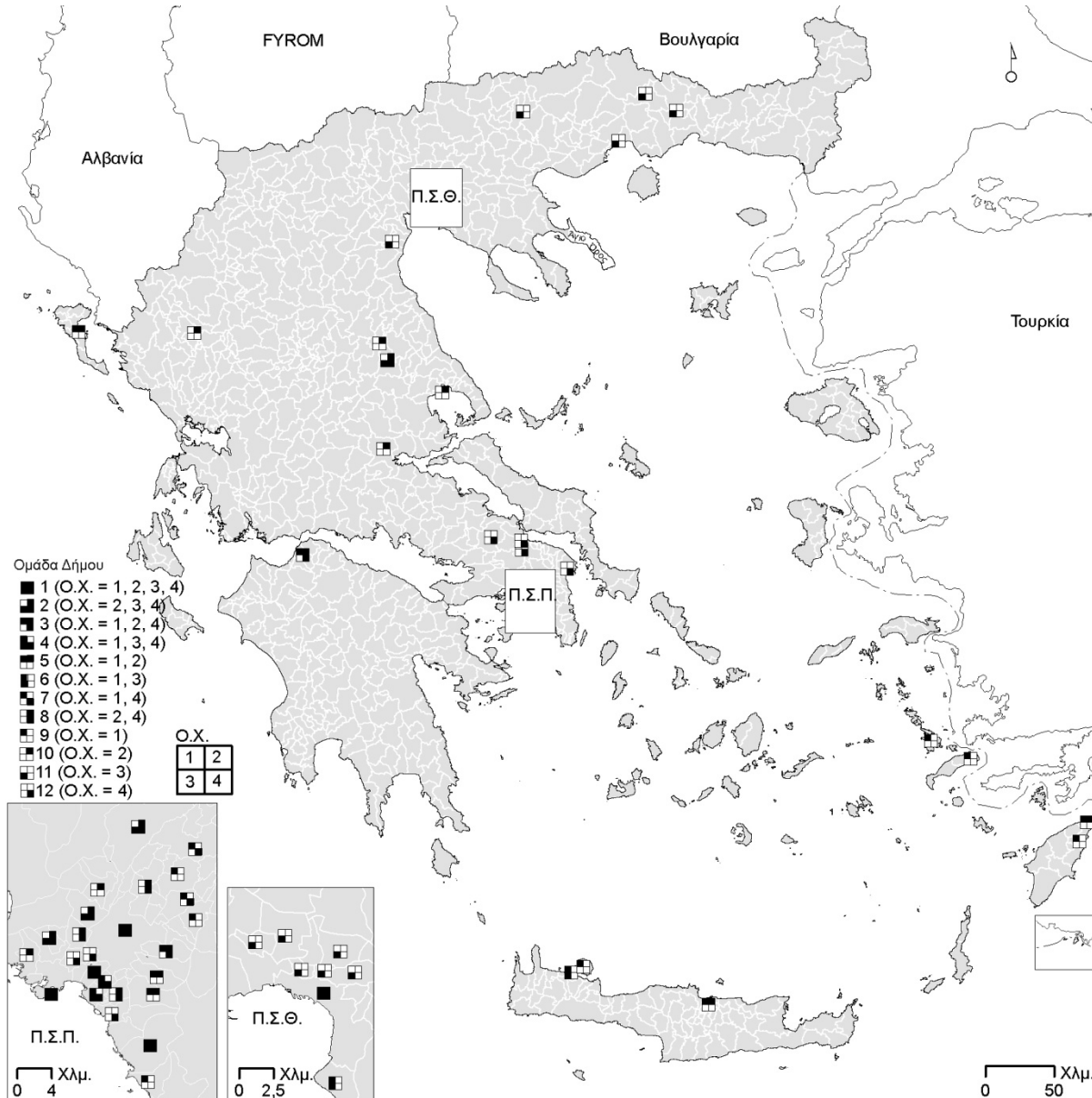

Χάρτης 29: Δείκτης χωροθέτησης των εκ Βουλγαρίας αλλοδαπών σε επίπεδο ΚΔ στην απογραφή του 2001

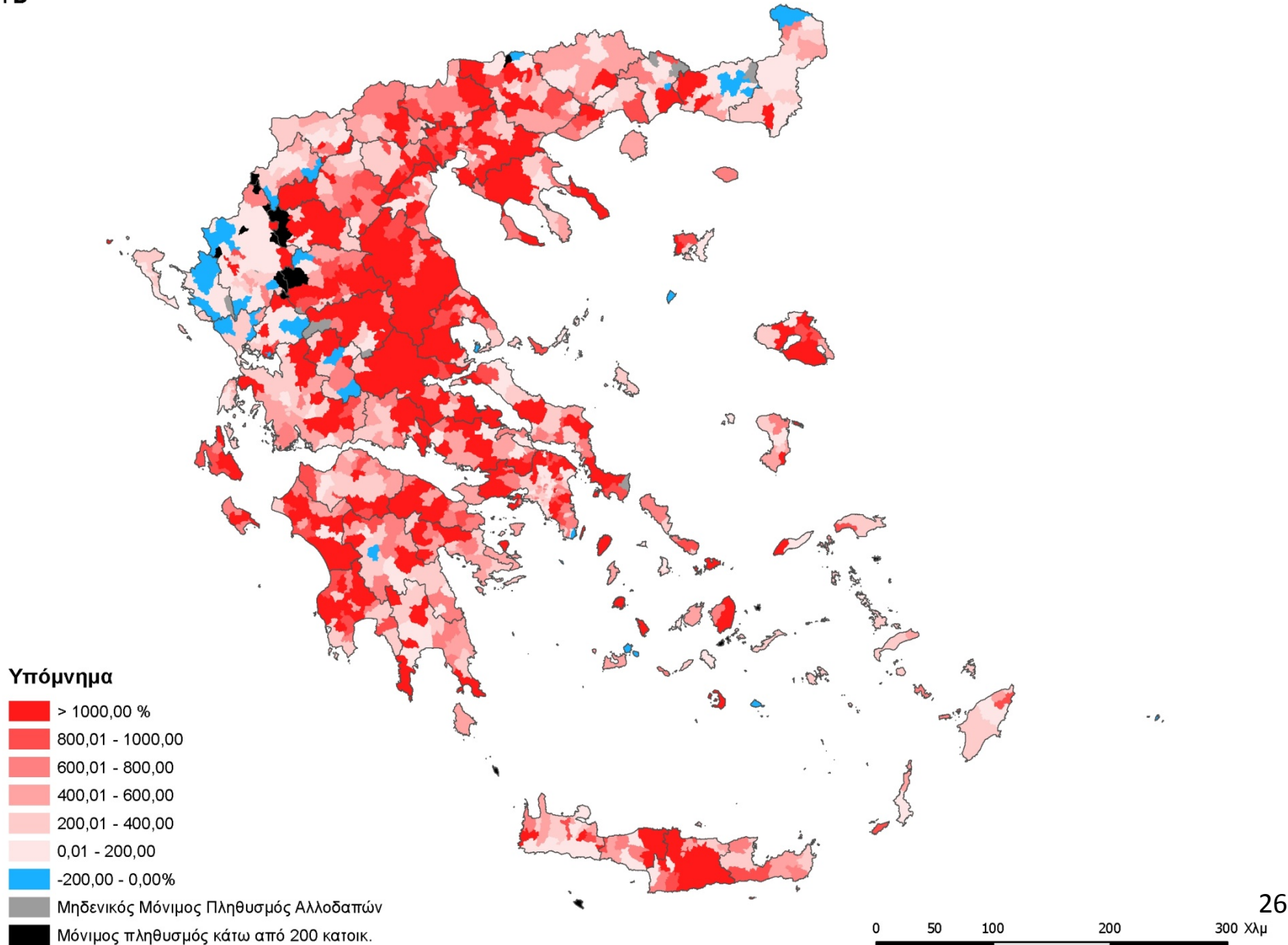

Χάρτης 30: Τυπολογία των δήμων που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο πλήθος αλλοδαπών στις εξεταζόμενες ομάδες χωρών προέλευσης

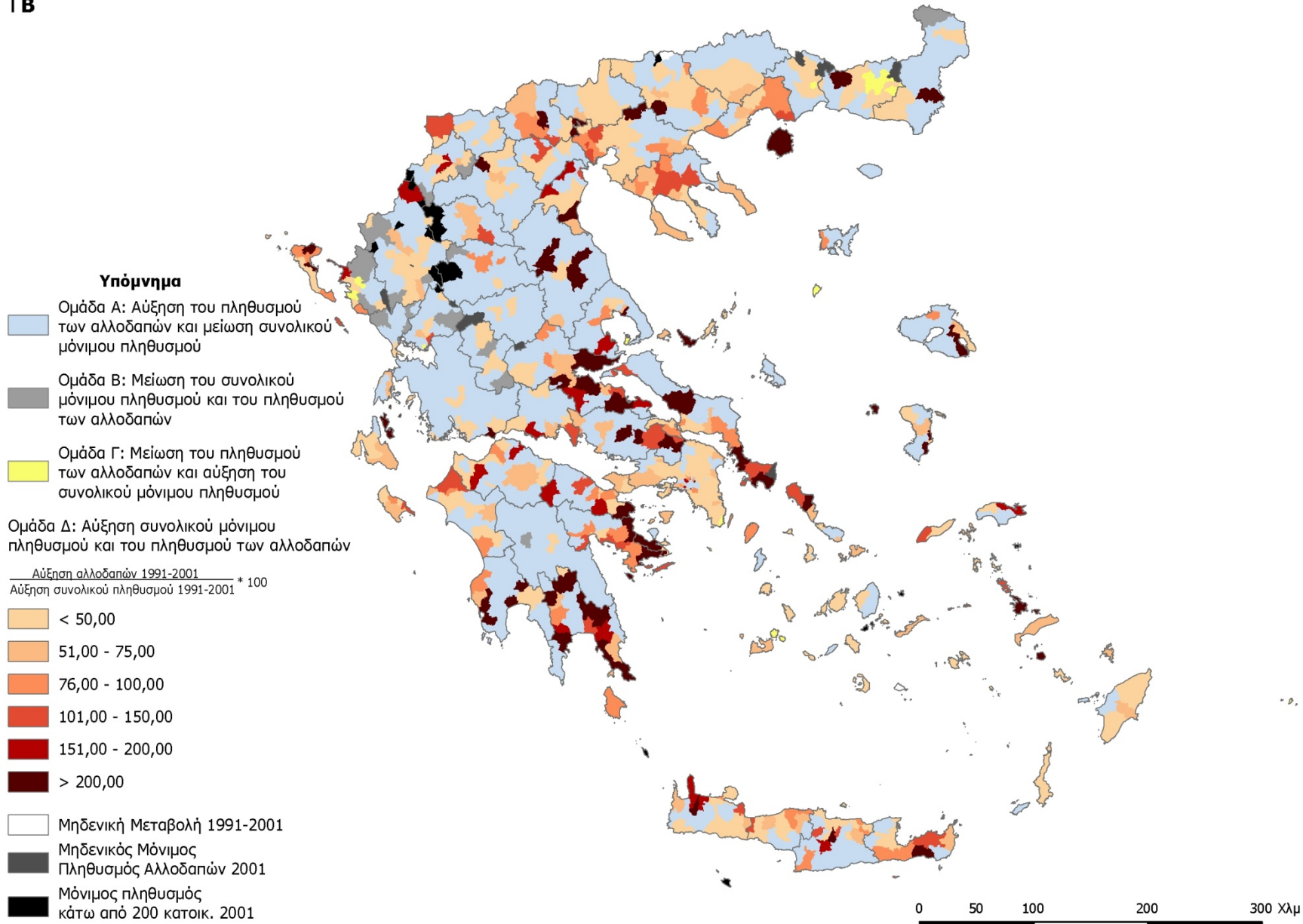

Χάρτης 31: % μεταβολή του συνολικού μόνιμου πληθυσμού των αλλοδαπών ανά ΚΔ (1991-2001)

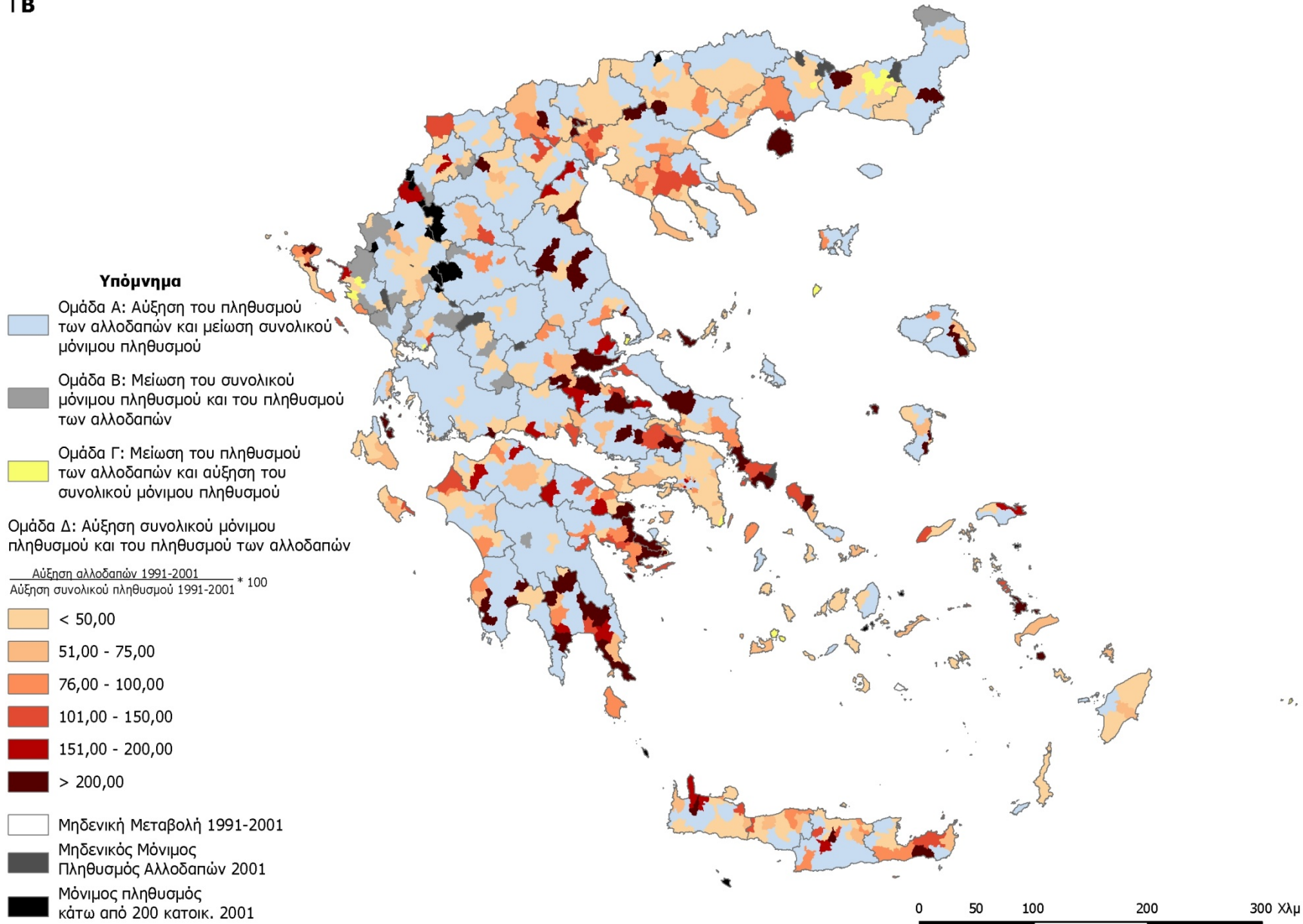
↑ Β

Χάρτης 32: Μεταβολή πληθυσμού των αλλοδαπών (Δ αλλοδαποί 2001-1991)/Μεταβολή συνολικού πληθυσμού (Δ συνολικού πληθυσμού 2001-1991) ανά ΚΔ

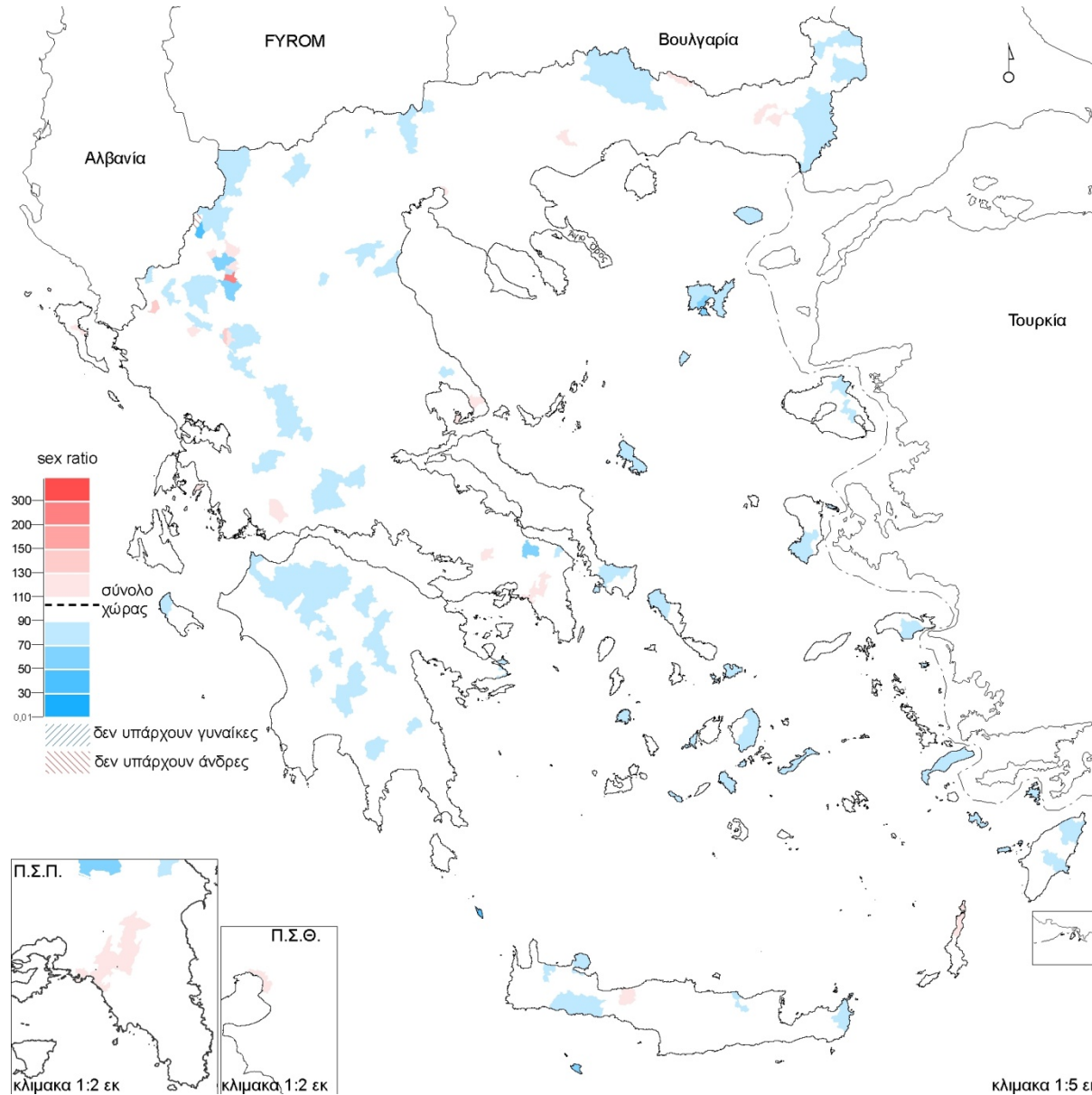

Χάρτης 32: Μεταβολή πληθυσμού των αλλοδαπών (Δ αλλοδαποί 2001-1991)/Μεταβολή συνολικού πληθυσμού (Δ συνολικού πληθυσμού 2001-1991) ανά ΚΔ

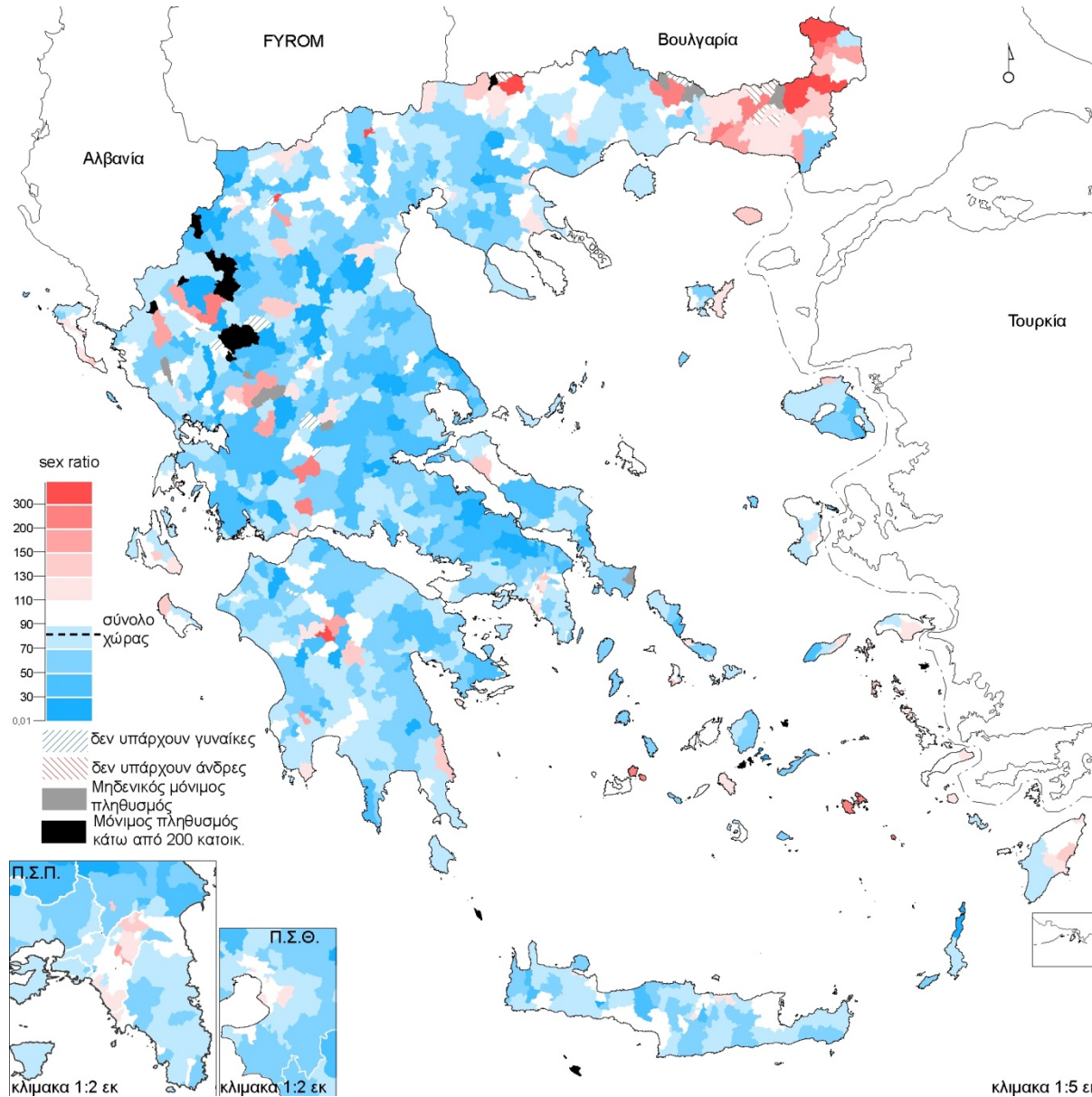

**Η συμβολή τους στις μεταβολές της αναλογίας
φύλων και στην γήρανση του πληθυσμού των
Κ.Δ.**

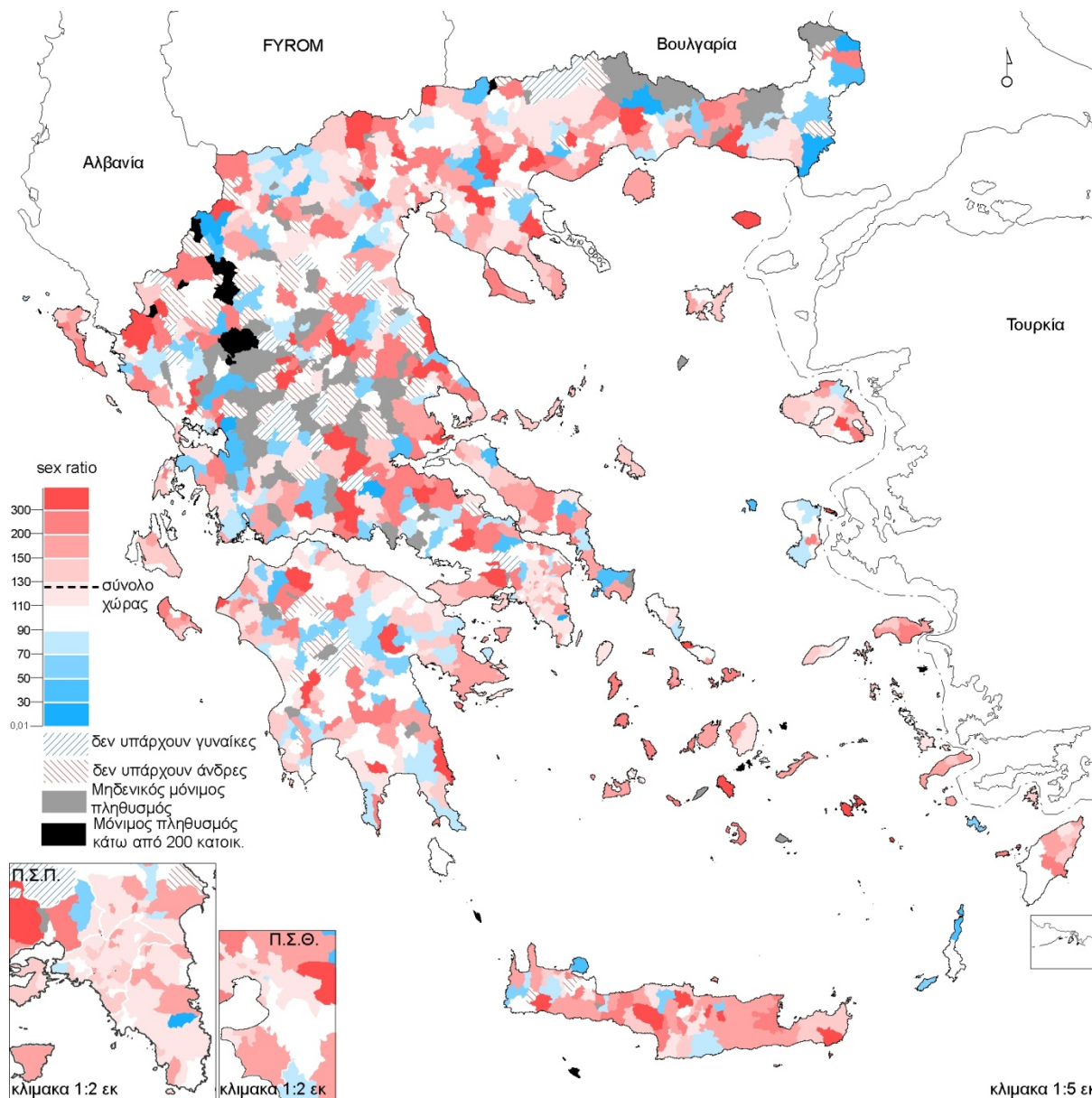
Χάρτης 33α: Αναλογία φύλων (γυναίκες/άνδρες * 100) στον πληθυσμό των Ελλήνων (Απογραφή 2001).

Χάρτης 33β: Αναλογία φύλων (γυναίκες/άνδρες * 100) στον συνολικό πληθυσμό των αλλοδαπών (Απογραφή 2001)

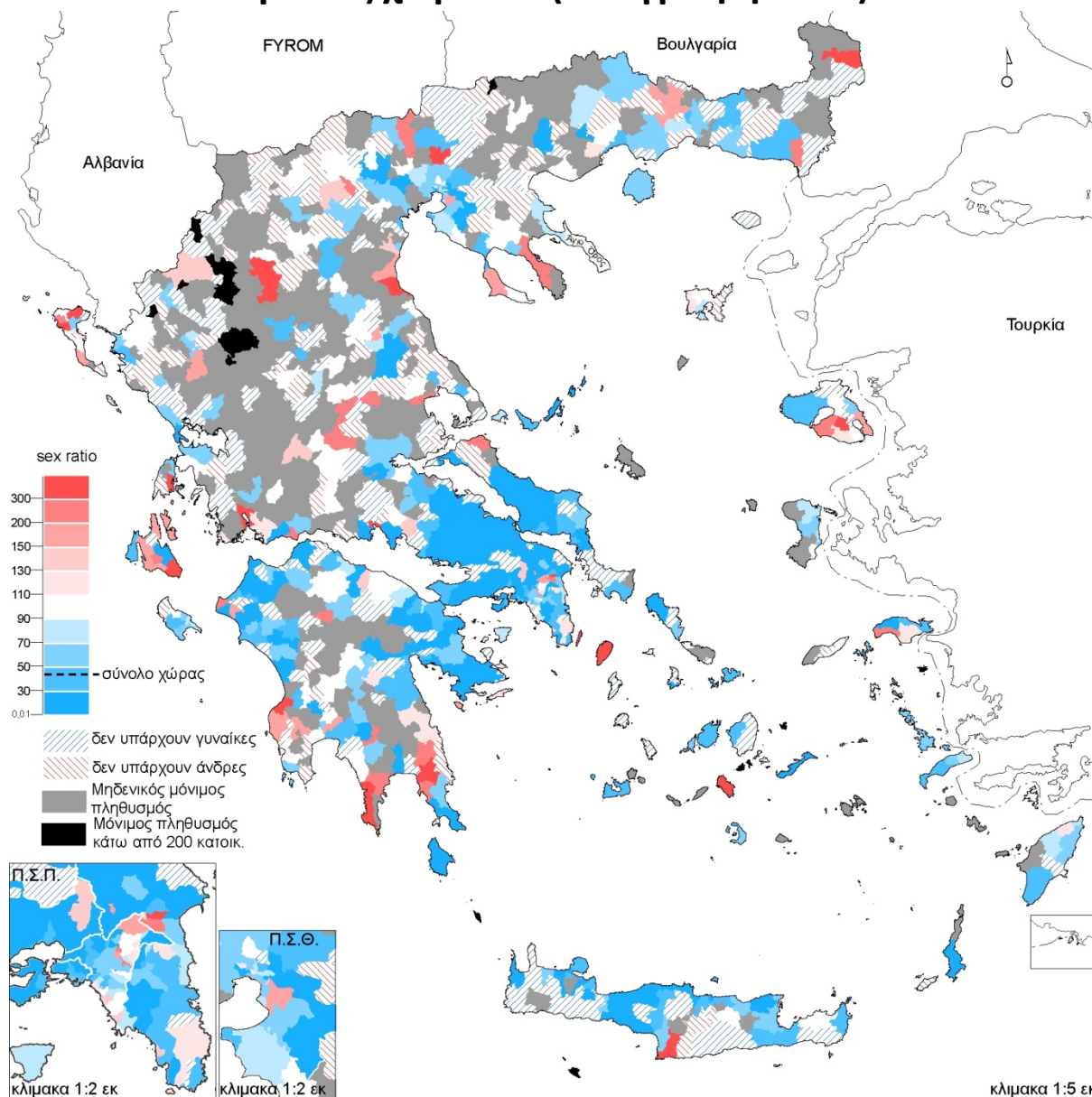

Χάρτης 33γ: Αναλογία φύλων (γυναίκες/άνδρες * 100) στον πληθυσμό των αλλοδαπών ομάδας χωρών 1 (Απογραφή 2001)

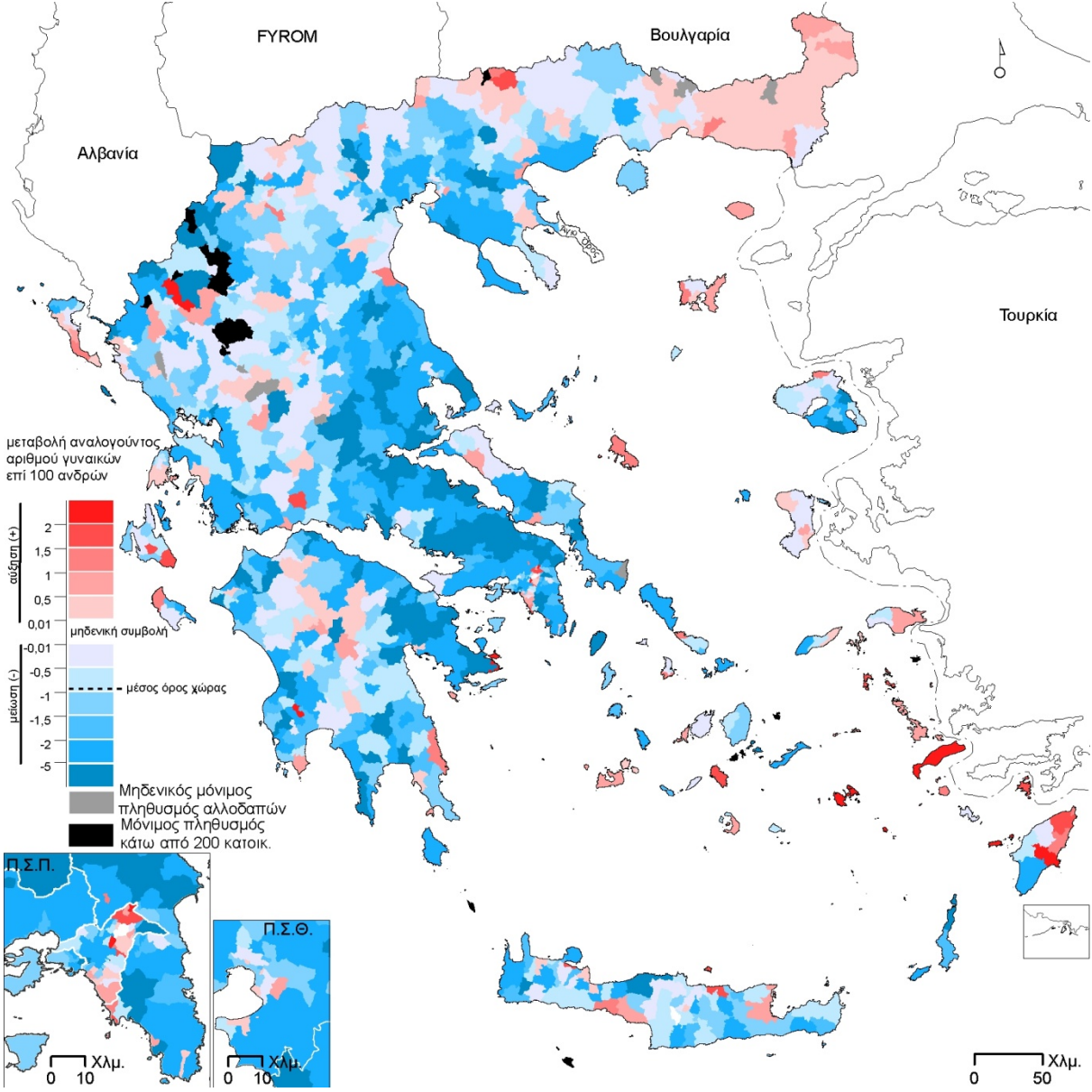

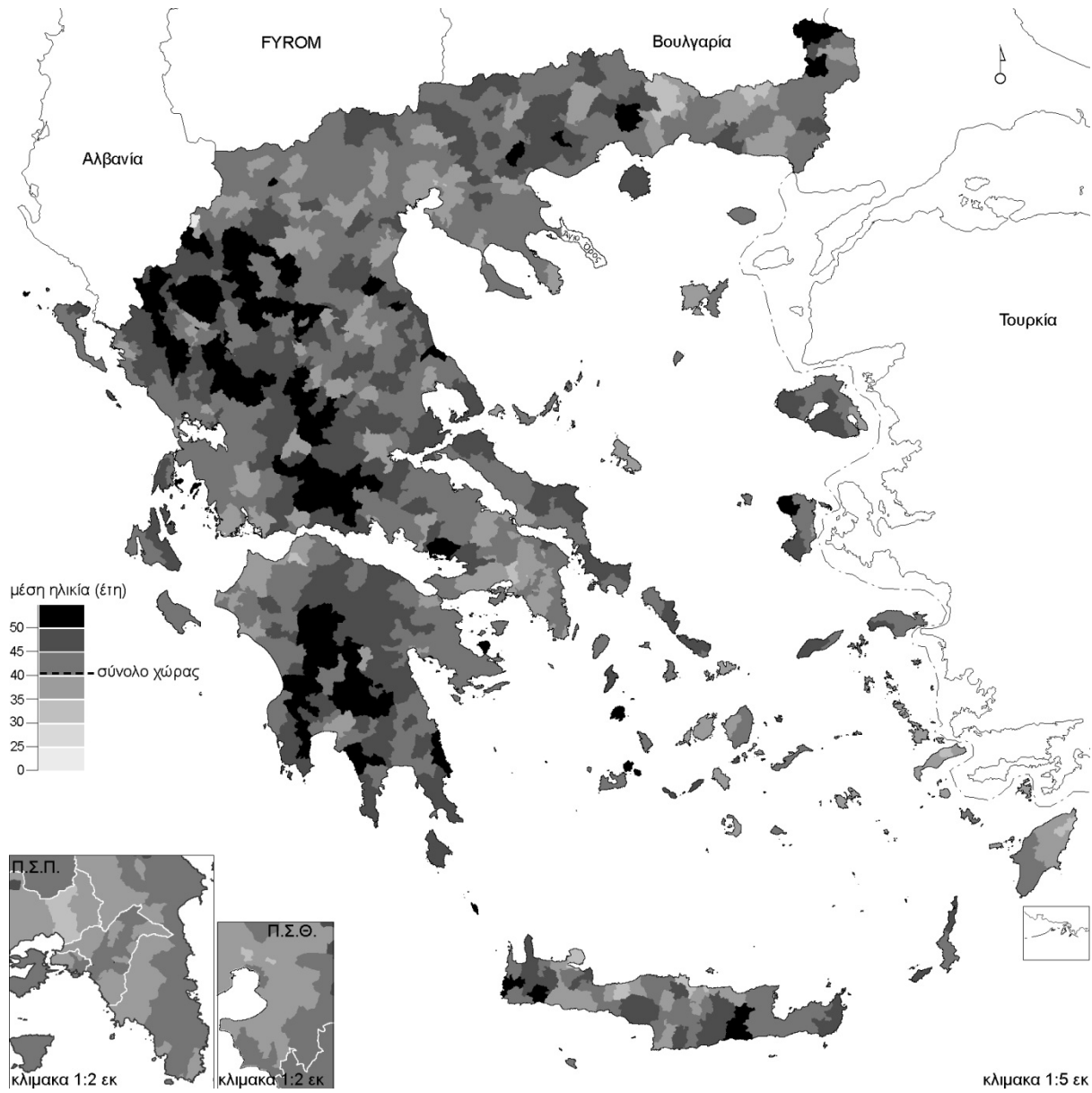
Χάρτης 33δ: Αναλογία φύλων (γυναίκες/άνδρες * 100) στον πληθυσμό των αλλοδαπών ομάδας χωρών 4 (Απογραφή 2001)

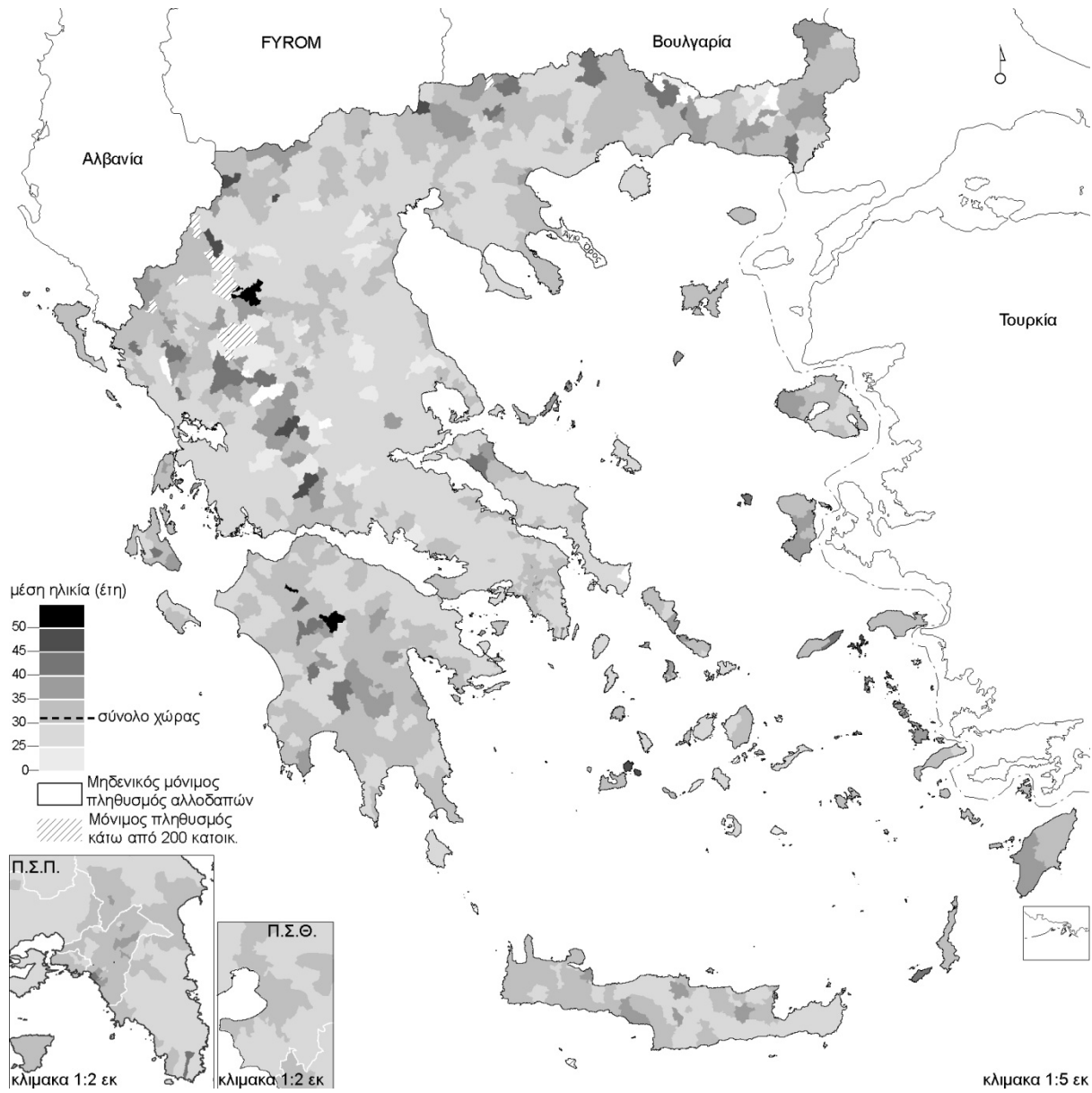
Χάρτης 34: Συμβολή των αλλοδαπών στη μεταβολή της αναλογίας των φύλων του συνολικού πληθυσμού των ΚΔ (Απογραφή 2001)

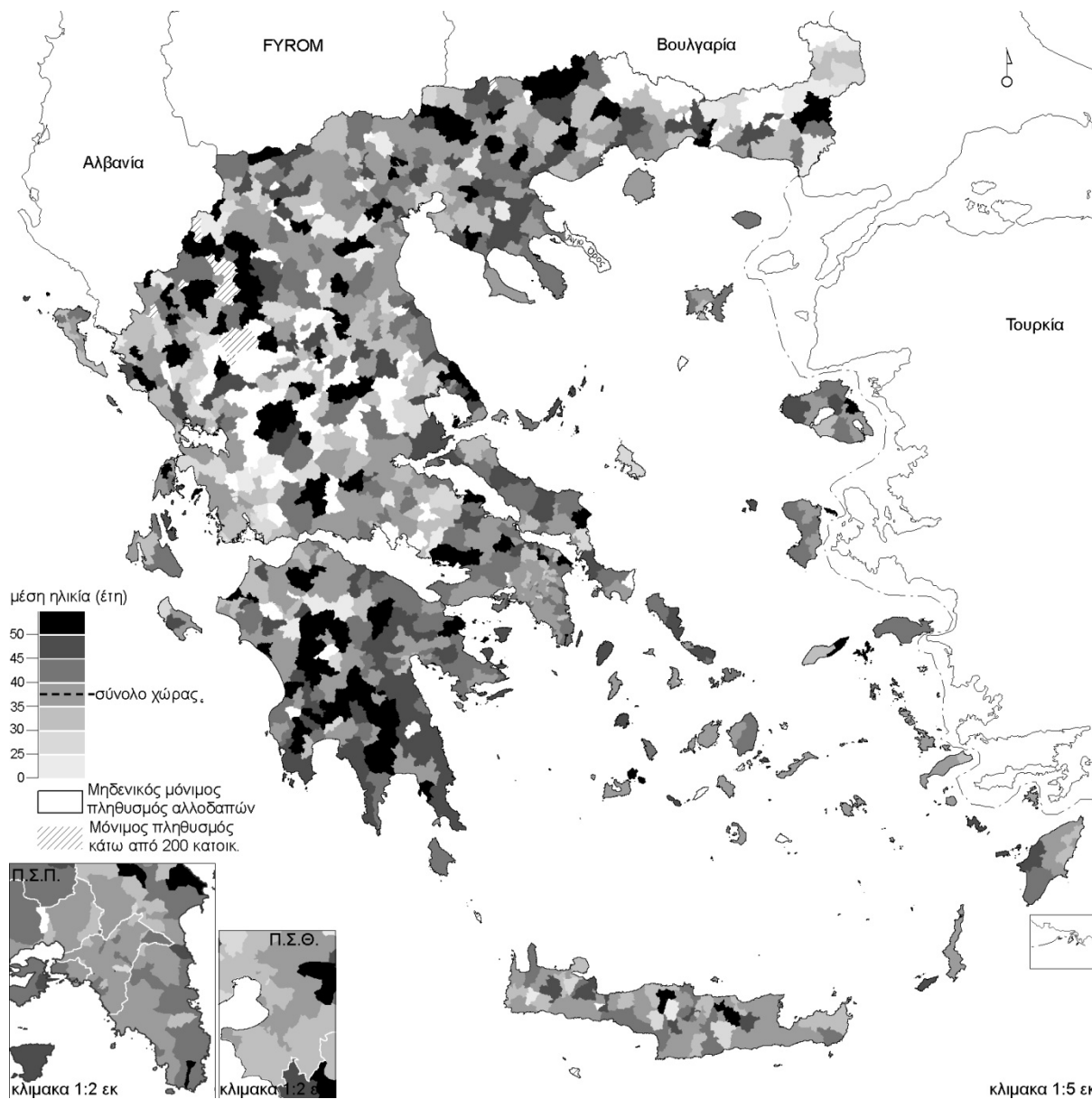
Χάρτες 35α: Μέση ηλικία στον πληθυσμό των Ελλήνων, (Απογραφή 2001)

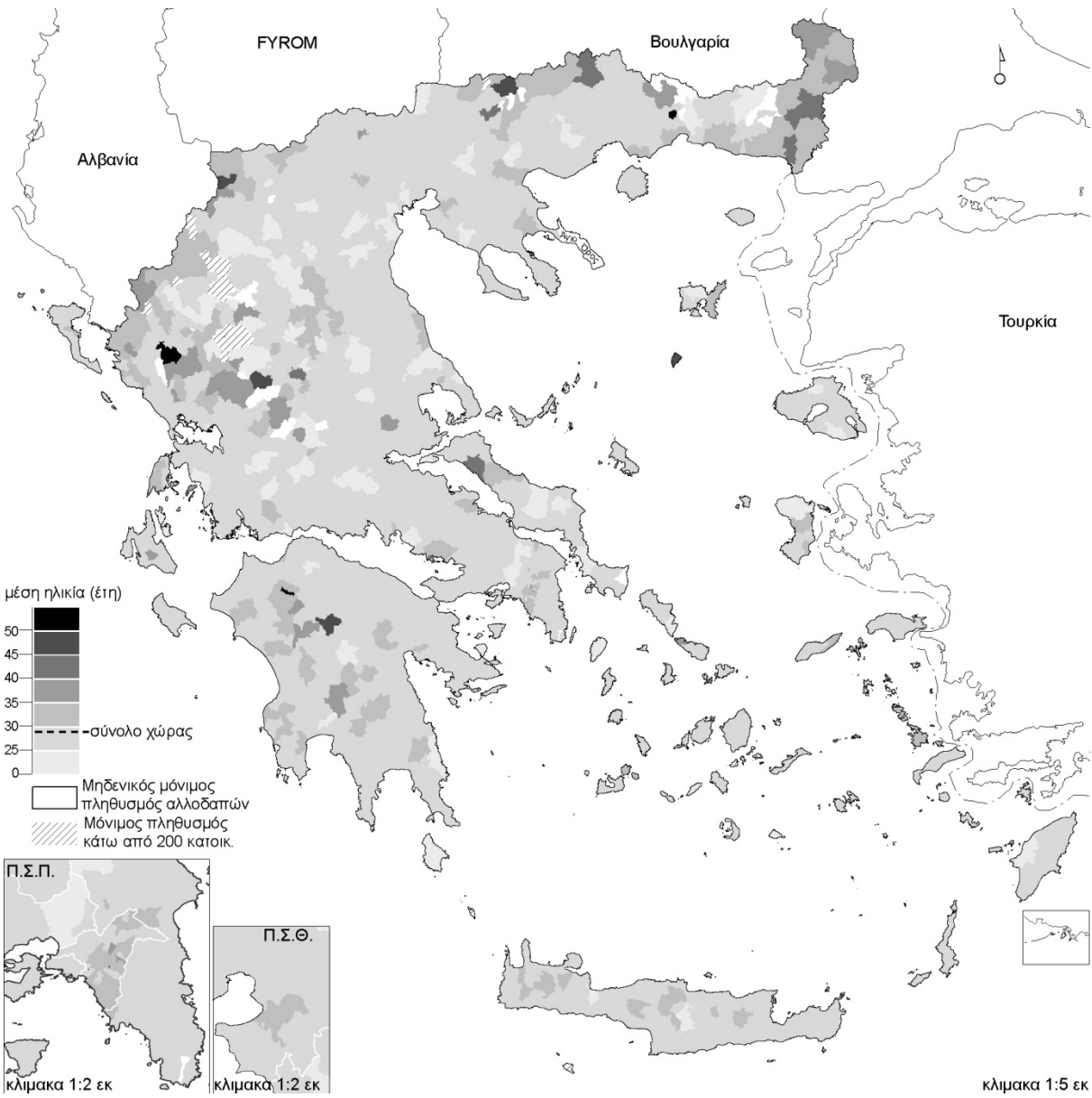

Χάρτες 35β: Μέση ηλικία στον πληθυσμό των Αλλοδαπών, (Απογραφή 2001)

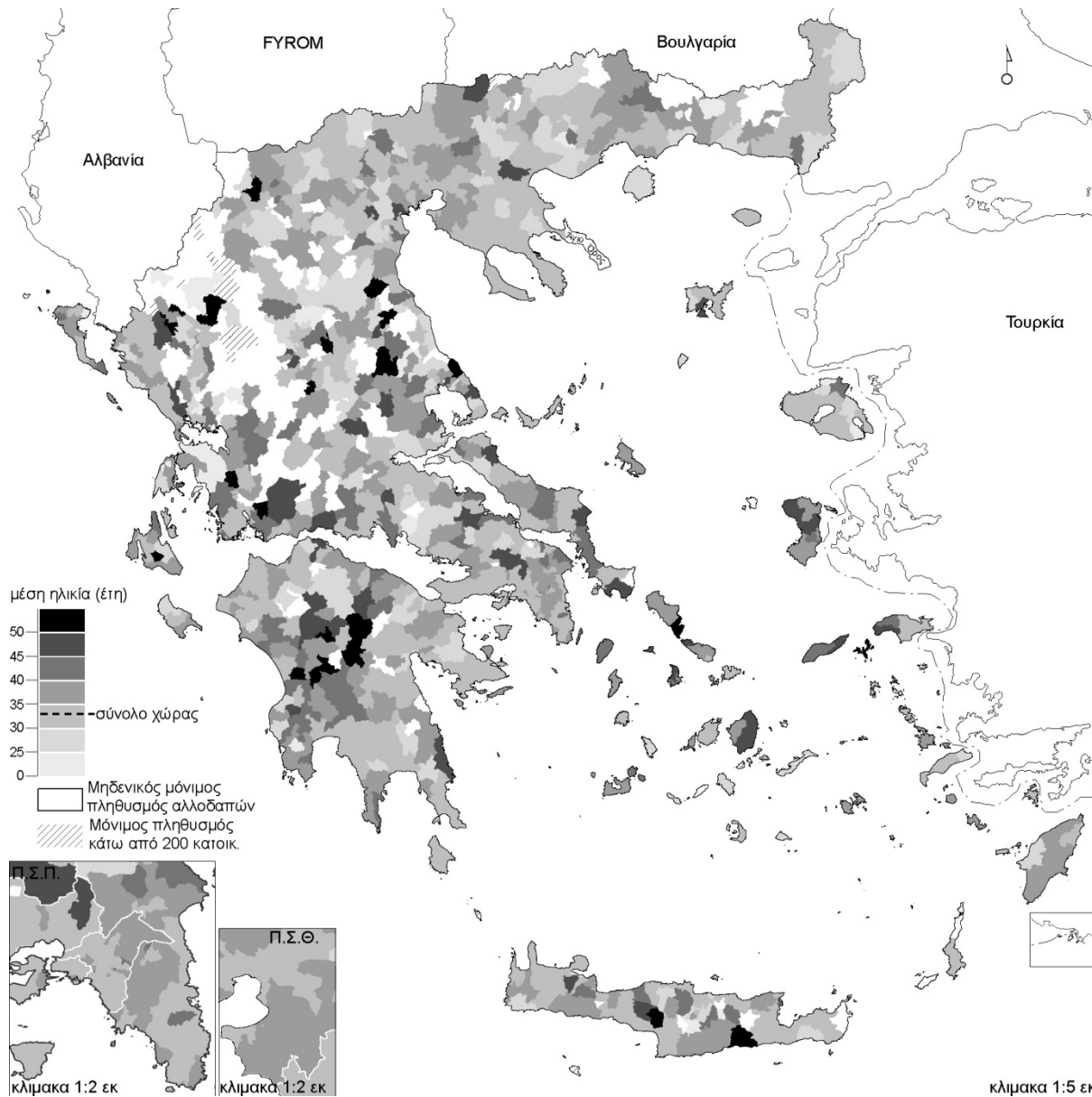

Χάρτες 35γ: Μέση ηλικία στον πληθυσμό της Ομάδας Χωρών 1, (Απογραφή 2001)

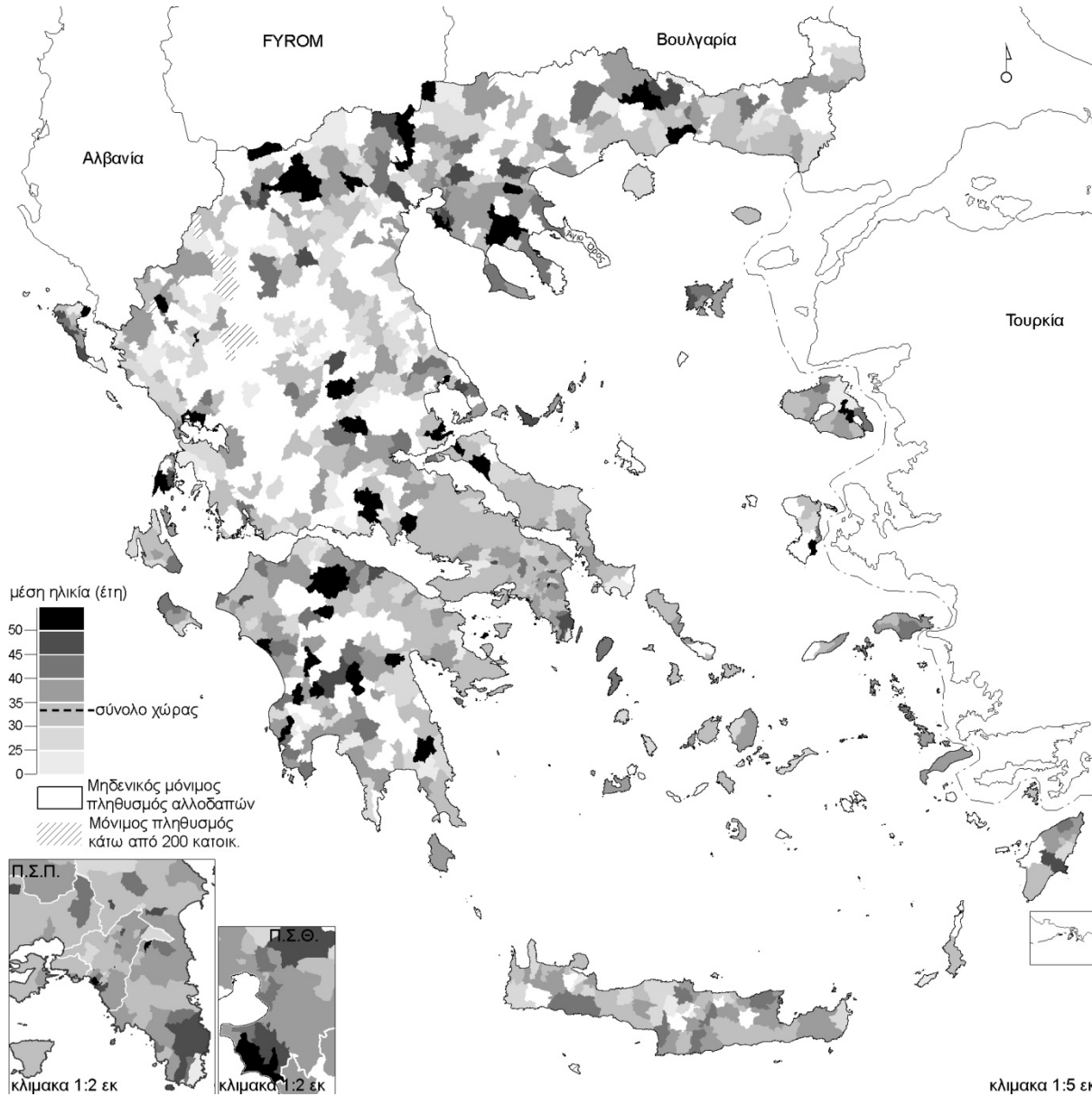

Χάρτες 35ε: Μέση ηλικία στον πληθυσμό της Ομάδας Χωρών 3, (Απογραφή 2001)

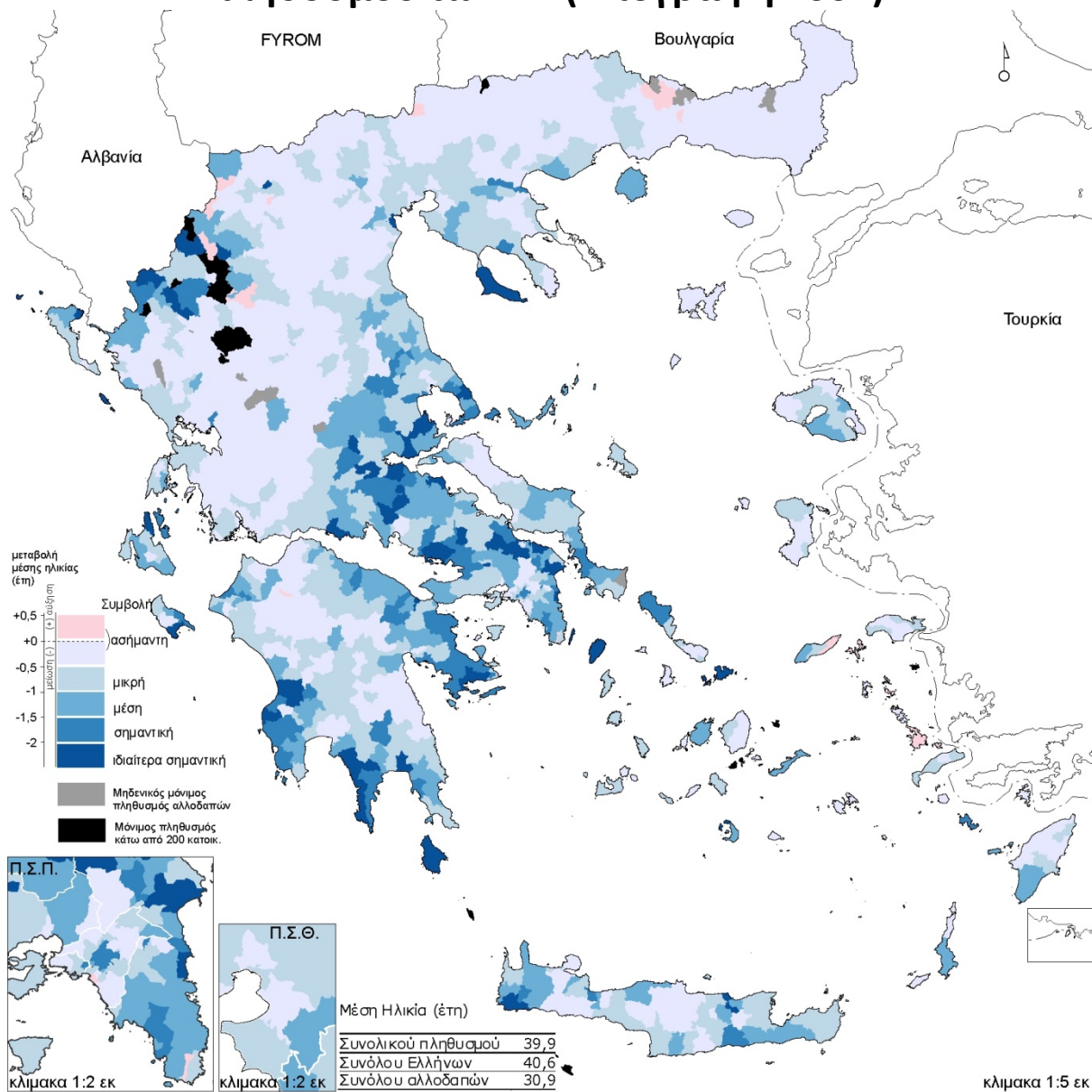

Χάρτες 35στ: Μέση ηλικία στον πληθυσμό της Ομάδας Χωρών 4, (Απογραφή 2001)

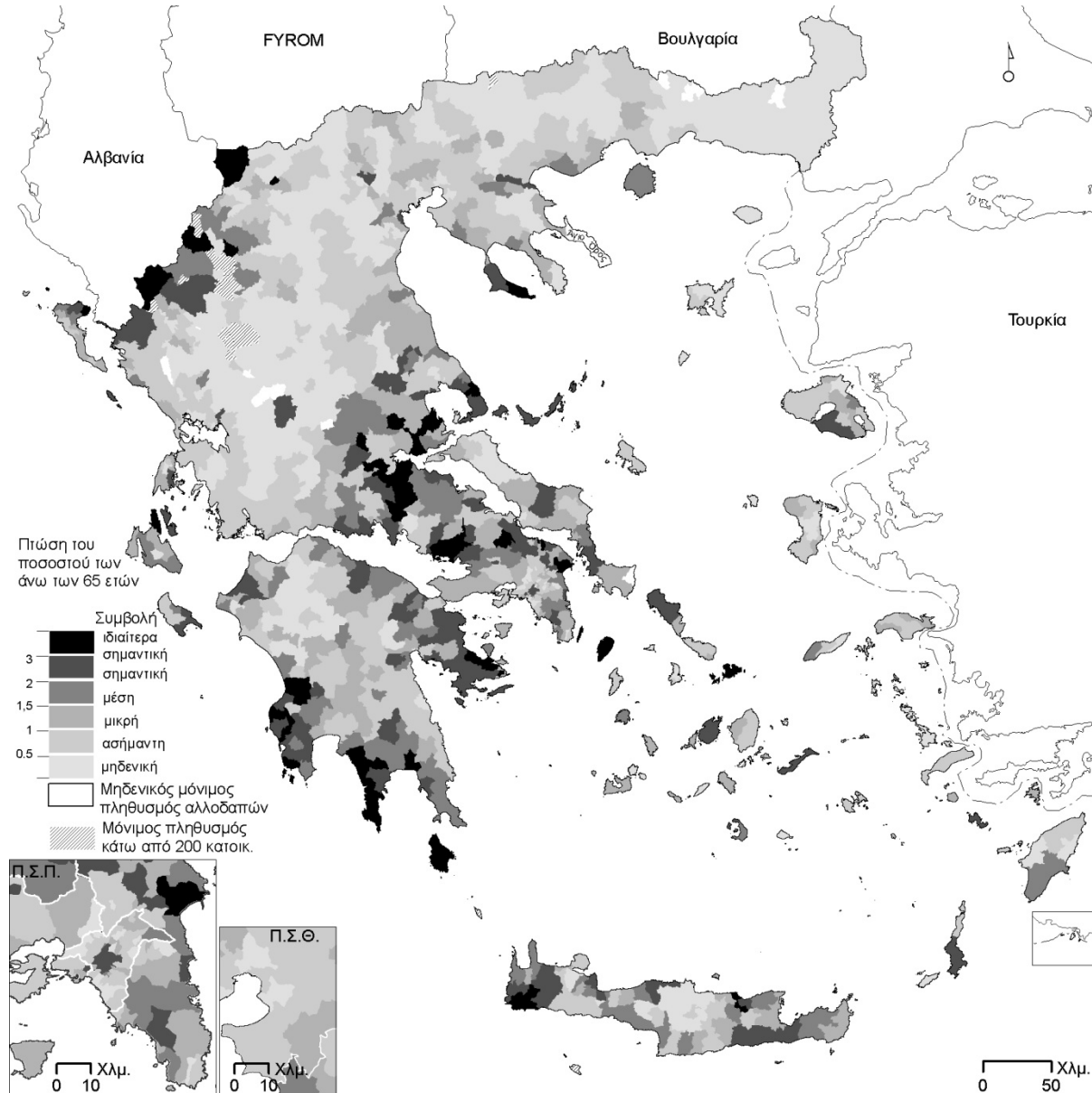

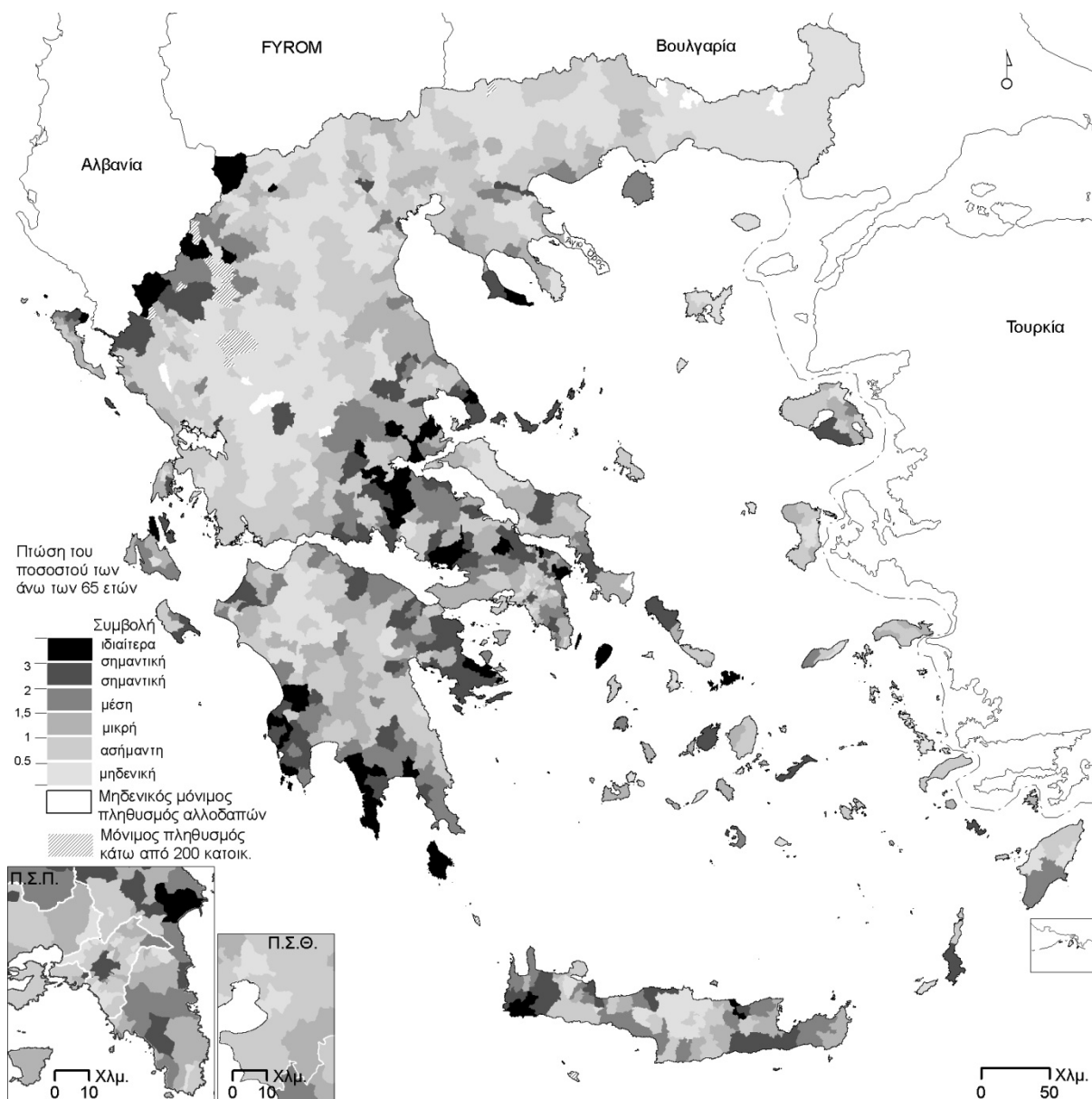
Χάρτης 36: Συμβολή των αλλοδαπών στη μεταβολή της μέσης ηλικίας του συνολικού πληθυσμού των ΚΔ (Απογραφή 2001)

Χάρτης 37: Συμβολή των αλλοδαπών στην μεταβολή του % των άνω των 65 ετών στον συνολικό πληθυσμό των ΚΔ (2001)

Χάρτης 37: Συμβολή των αλλοδαπών στην μεταβολή του % των άνω των 65 ετών στον συνολικό πληθυσμό των ΚΔ (2001)

Οι αλλοδαποί στον ελλαδικό χώρο, πρώτα συμπεράσματα. (1)

Η μαζική είσοδος αλλοδαπών στην χώρα μας με σαφώς διαφοροποιημένα δημογραφικά προφίλ και άνιση κατανομή τους στον χώρο επηρέασε προφανώς τόσο τα απόλυτα μεγέθη όσο την κατανομή του πληθυσμού μας ανά φύλο και ηλικία.

Οι επιπτώσεις όμως της αύξησης του πλήθους τους (τετραπλασιασμός τους ανάμεσα στις δύο τελευταίες απογραφές) στην γονιμότητα, στις μεταβολές του πληθυσμού των νομών και των καποδιστριακών δήμων και στις δημογραφικές δομές στην περίοδο 1991-2001 ήταν εξαιρετικά διαφοροποιημένες.

Οι αλλοδαποί καταρχάς συνέβαλαν συχνά καθοριστικά, στη μερική «ανόρθωση» της γεννητικότητας και της γονιμότητας των ελληνικών νομών (35% των γεννήσεων της διετίας 2004-2005 στον νομό Ζακύνθου προέρχονται από αλλοδαπές μητέρες-μέγιστο- /2,7% στον νομό Σερρών-ελάχιστο-).

Οι αλλοδαποί στον ελλαδικό χώρο, πρώτα συμπεράσματα. (2)

Συνέβαλαν ταυτόχρονα καθοριστικά στην επιβράδυνση της πληθυσμιακής συρρίκνωσης του μεγαλύτερου τμήματος της ελληνικής υπαίθρου και δευτερευόντως στην δημογραφική ενίσχυση των πλέον δυναμικών γεωγραφικών ενοτήτων της χώρας μας, όπως, αφενός μεν οι θετικές πραγματικές προσμετρούμενες αυξήσεις του πληθυσμού ανάμεσα το 1991 και το 2001 είναι σημαντικά υψηλότερες από αυτές που θα καταγράφονταν αν ο πληθυσμός των αλλοδαπών παρέμενε σταθερός στα επίπεδα του 1991 (ή ακόμη σε ορισμένες περιπτώσεις θα άλλαζαν πρόσημο), αφετέρου δε οι αρνητικές πραγματικές προσμετρούμενες αυξήσεις του πληθυσμού θα ήταν ακόμη εντονότερες.

Τέλος, με δεδομένη την «νεανικότητά τους», η συμβολή τους υπήρξε σε περιορισμένο αριθμό χωρικών ενοτήτων σημαντική και στην επιβράδυνση της γήρανσης του πληθυσμού, όπως η εγκατάστασή τους συνέτεινε τόσο στην πτώση της μέσης ηλικίας όσο και στην μείωση του ποσοστού των ηλικιωμένων (αν και δεν άλλαξε ριζικά τα δεδομένα στην πλειοψηφία των ΚΔ της χώρας μας, και, δέ στους υπερ-γηρασμένους ορεινούς δήμους της ηπειρωτικής Ελλάδας).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τέλος Ενότητας

